

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของคณะกรรมการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. หลักการบริหารการศึกษา
2. หลักการพัฒนาการศึกษา
3. การบริหารแบบมีส่วนร่วม
4. กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของคณะกรรมการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. หลักการบริหารการศึกษาของประเศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักการบริหารการศึกษา

1. การบริหารวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลักหรือภารกิจหลักของผู้บริหารการศึกษา กระทรวงศึกษาแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีนโยบายมุ่งเน้นให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปยังผู้บริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มากที่สุด โดยมีเจตนารมณ์ให้ผู้บริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการได้อย่างอิสระ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โดยชุมชนท้องถิ่น และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการ โดยมีข้อกำหนดของการบริหารวิชาการดังนี้

- 1.1 เพื่อให้ผู้บริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานได้บริหารงานวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ชุมชน และท้องถิ่น

1.2 เพื่อให้กระบวนการบริหารและการจัดการศึกษาของผู้บริหารการศึกษาได้
มาตรฐานสอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพภายใน

1.3 เพื่อให้ผู้บริหารการศึกษาได้พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ และสามารถ
บริหารจัดการปัจจัยเกื้อหนุนในการพัฒนาการศึกษา เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและ
ท้องถิ่น โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.4 เพื่อให้ผู้บริหารการศึกษา ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ได้ประสานความร่วมมือ
ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การบริหารวิชาการมีขอบข่ายและภารกิจที่สำคัญดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตร
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผล และเปรียบเทียบผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน
9. การพัฒนาและส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
10. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับผู้บริหารการศึกษาอื่น ๆ
11. การส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ชุมชน และสถาบันต่าง ๆ

2. การบริหารงบประมาณ

มุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ มีความคล่องตัว โปร่งใส สามารถตรวจสอบ
ได้ ยึดหลักการบริหารผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน รวมทั้งจัดหารายได้
จากการบริการมาใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดการพัฒนาต่อผู้เรียน
โดยวัตถุประสงค์ของการบริหารงบประมาณมีดังนี้

2.1 เพื่อให้ผู้บริหารการศึกษาบริหารงานด้านงบประมาณมีความเป็นอิสระ คล่องตัว โปร่งใสตรวจสอบได้

2.2 เพื่อให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการ

2.3 เพื่อให้ผู้บริหารการศึกษาสามารถบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพ

3. การบริหารงานบุคคล

เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งเน้น ส่งเสริมให้ผู้บริหารการศึกษา สามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของผู้บริหารการศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว มีอิสระภายใต้กฎหมายระเบียบข้อบังคับ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ความสามารถ มีกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูมีความมั่นคง และก้าวหน้าในวิชาชีพซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ในการบริหารงานบุคคลดังนี้

3.1 เพื่อให้การดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคลมีความถูกต้อง รวดเร็ว เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล

3.2 เพื่อส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ และมีจิตสำนึกในการปฏิบัติภารกิจที่รับผิดชอบให้เกิดผลสำเร็จตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์

3.3 เพื่อส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพ โดยยึดมั่นในระเบียบวินัย จรรยาบรรณ อย่างมีมาตรฐานแห่งวิชาชีพ

3.4 เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานวิชาชีพ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

การบริหารงานบุคคลมีขอบข่ายและภารกิจที่สำคัญดังนี้

1. การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง
2. การสรรหา และการบรรจุแต่งตั้ง
3. การเสริมสร้างประสิทธิภาพ
4. วินัยและการรักษาวินัย

5. การออกจากราชการ

6. การบริหารทั่วไป

4. การบริหารทั่วไป

การบริหารการศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาการศึกษา หรือพัฒนาบุคลากร ด้วยการจัดทำแผนและหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการให้การศึกษาอบรม สมาชิกในสังคมให้ได้รับการพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสติปัญญา ให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ดังนั้นการจัดการของผู้บริหารการศึกษาก่อนพื้นฐานจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องได้พิจารณาถึงความต้องการของชุมชนในสังคม เพื่อช่วยให้คณะกรรมการบริหาร การศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสมกับสภาพจริงของท้องถิ่น หรือในขอบเขตที่ตนรับผิดชอบ ให้มีความเจริญก้าวหน้า และก่อประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม และต่อประเทศชาติ ซึ่งมีนักวิชาการและนักบริหารได้มีแนวคิดที่เสนอไว้ดังนี้

กู๊ด (Good, 1973, p.13) ได้ให้ความหมายของการบริหารศึกษาไว้ว่า กิจกรรมต่าง ๆ ที่กลุ่มบุคคลทั้งชุมชนและผู้บริหารการศึกษาได้ร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน ประชาชน หรือสมาชิกของสังคมในทุกด้านเพื่อให้สมาชิกเป็นสมาชิกที่ดี และมีประสิทธิภาพ

ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์ (2534, หน้า 81) ได้อธิบายว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กิจกรรมการบริหารสถานศึกษาอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารการศึกษาในระดับสถานศึกษา ปฏิบัติร่วมกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์สำคัญ คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการพัฒนา ด้านต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนตามความมุ่งหมายของหลักสูตร อันเป็นแนวนโยบายที่รัฐกำหนดไว้ ทั้งนี้การใช้ทรัพยากรการบริหาร คือ เงิน คน วัสดุ อุปกรณ์ และการจัดการให้เกิดประโยชน์และมีความเหมาะสมมากที่สุด

การบริหารเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้สอดคล้องกับ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพราะการศึกษาทำหน้าที่ในการถ่ายทอดวัฒนธรรม นำความคิด วิทยาการใหม่ ๆ มาสู่สังคม สร้างความมั่นคงเป็นปึกแผ่นทั้งอาชีพ วิธีชีวิตและภูมิปัญญามาสู่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การบริหารเป็นกระบวนการที่ดำเนินงานเพื่อความสำเร็จของงาน

อาคม จันทสุนทร (2527, หน้า18) ได้กล่าวถึงการบริหารว่าเป็นกระบวนการ การดำเนินงาน เมื่อมีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มาร่วมกันทำงาน ซึ่งกระบวนการดำเนินงานนั้น จะต้องทำร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้บังเกิดผลบรรลุเป้าหมายของหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพในการบริหารงานจะต้องมีผู้บริหาร ซึ่งเป็นผู้นำของหน่วยงานนั้น ๆ และเป็นผู้ดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายของหน่วยงานโดยใช้ทรัพยากรที่หน่วยงานนั้นมีอยู่ ทรัพยากรดังกล่าวได้แก่ คนหรือ กำลังคนของหน่วยงาน เงินหรืองบประมาณที่ใช้ดำเนินการ สิ่งของวัสดุเครื่องมือ และอาคาร สถานที่ที่ใช้ปฏิบัติงาน และเทคนิควิธีการดำเนินการ รวมทั้งการเวลาในการปฏิบัติงาน

การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ คือการดำเนินงานโดยใช้ทรัพยากรดังกล่าว อย่างเหมาะสม คุ่มค่า และได้ผลงานตามเป้าหมายของหน่วยงานนั้นเป็นอย่างดี ในการบริหาร โรงเรียนผู้บริหารจะต้องดำเนินงานร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนโดยใช้ทรัพยากรในโรงเรียนนั้น ได้แก่ ครูอาจารย์ นักการภารโรง นักเรียน และเงิน นอกจากนั้น ภาวะเบี่ยงต่าง ๆ เทคนิควิธีการ ในการดำเนินงาน ตลอดจนการใช้เวลาในช่วงการศึกษานั้น ๆ การบริหารโรงเรียนจะต้องใช้ ทรัพยากรนั้นให้คุ้มค่า และปรากฏผลงาน คือ นักเรียนมีผลการศึกษาที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ โดยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

โรงเรียนเป็นแหล่งให้การศึกษาแก่เยาวชน และชุมชน ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อสังคม แวดล้อม ดังนั้น การมีส่วนร่วมของผู้บริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ จึงเป็นกลไกที่ผู้บริหารทั้งหมดต้องร่วมมือกันบริหารงานของโรงเรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารจะต้องใช้เทคนิคกระบวนการดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียน มีความรู้ความสามารถ และมีคุณธรรม เดิบโตขึ้นเป็นสมาชิกของสังคมอย่างมีคุณภาพเพื่อเป็นพลัง ในการพัฒนาชาติต่อไปในอนาคต

สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นกระบวนการในการดำเนินงานของ ผู้บริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้เกี่ยวข้องโดยใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ มีความเหมาะสม กับสภาพแวดล้อมของโรงเรียนทั้งนี้จุดมุ่งหมายก็เพื่อบริการทางการศึกษาแก่ทุกคนในสังคมให้มีความรู้ความสามารถ มีคุณภาพ มีทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิต และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

หลักการพัฒนาศึกษา

การพัฒนาทางการศึกษาคือ ความเจริญก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสังคม หรือหมายถึง กระบวนการที่ทำให้บุคคลมีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะ ในการเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งแบ่งการพัฒนาเป็น 2 ด้าน ดังนี้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2537, หน้า 9)

1. ด้านการพัฒนานุเคราะห์

ในการบริหารงานขององค์กรใดก็ตาม ทรัพยากรมนุษย์หรือนุเคราะห์ นับเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ซึ่งสามารถทำให้องค์กรมีความเจริญรุ่งเรืองหรือเสื่อมโทรมได้ นักวิชาการบางคนเชื่อว่า ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญเหนือกว่าปัจจัยทางบริหารอื่น ๆ เช่น เงิน วัตถุ เครื่องมือเครื่องใช้ และวิธีการบริหารงาน ถ้าหากองค์กรใดที่บุคลากรส่วนใหญ่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงแล้ว องค์กรนั้นย่อมมีโอกาสที่จะบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลได้โดยง่าย ด้วยเหตุนี้ทุกองค์กรจึงต้องการให้บุคลากรของตนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถสูง และวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถของบุคลากรก็คือ การพัฒนานุเคราะห์นั่นเอง

2. ด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ในการพัฒนาด้านคุณภาพการศึกษาเป็นการทำให้ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม พอใจในผลิตผล นั่นคือนักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด เพราะการศึกษาทำให้มนุษย์มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา และสังคม

คุณภาพเป็นคุณค่าของความเป็นเลิศ ระดับของคุณภาพ หรือระดับของความเป็นเลิศ คือ คุณสมบัติหรือคุณลักษณะของวัตถุหรือบุคคลที่ทำให้แตกต่างไปจากวัตถุอื่นหรือบุคคลอื่น

วิชัย ดันศิริ (2542, หน้า 24 – 25) ให้ทัศนะเรื่องคุณภาพการศึกษาของไทยว่า คุณภาพทางการศึกษา หมายถึง คุณภาพและมาตรฐานการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ และเมื่อเทียบกับต่างประเทศ เด็กไทยอยู่ระดับท้าย ๆ ซึ่งจุดบกพร่องอยู่ที่การสอนที่ไม่เน้นการคิดโดยอิสระของผู้เรียน สอนในกรอบของความรู้ตามตำรา คุณภาพมาตรฐานแนวนี้นี้เป็นคุณภาพมาตรฐานความเป็นเลิศทางวิชาการ แต่มีแนวคิดด้านคุณภาพที่ต่างออกไปอีก เช่น แนวคิดที่จะให้ปรับการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับปัญหาของชีวิตจริง สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน อันได้แก่ความเป็นท้องถิ่น นอกจากนั้นยังมีแนวคิดเรื่องคุณภาพการศึกษาว่า จะต้องคู่กับตัวผู้เรียน

ซึ่งเป็นผลผลิตทางการศึกษาว่ามีคุณภาพอย่างไร สำเร็จการศึกษาแล้วสามารถช่วยตนเองและรับผิดชอบต่อสังคมได้หรือไม่ เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพหรือไม่ เพราะฉะนั้นเมื่อกล่าวถึงคุณภาพและมาตรฐานของการศึกษาจึงครอบคลุมในหลายมิติ การที่กำหนดปรัชญาแนวทางหลักสูตรการเรียนการสอนระดับต่างๆ จึงต้องคำนึงถึงมิติต่างๆ ของคุณภาพด้วย

สมศักดิ์ สีนุระเวช (2542, หน้า 22 – 23) กล่าวว่า คุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ส่วนหนึ่งมาจากการศึกษาขั้นพื้นฐานจากระบบโรงเรียน ซึ่งจะต้องเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ทุกคนเท่าเทียมกันทางด้านคุณภาพการศึกษา เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ปัจจัยที่ส่งผลให้การศึกษาที่มีคุณภาพ มีดังนี้

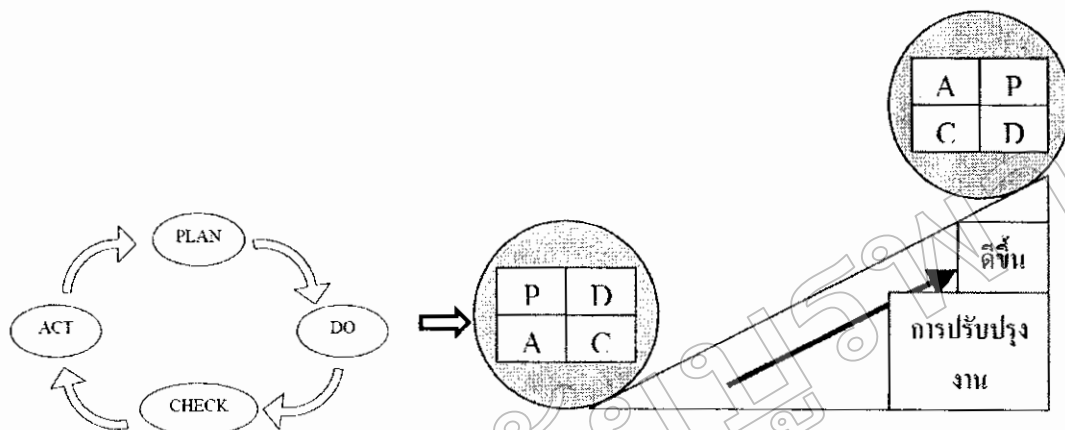
1. หลักสูตรจะต้องประกอบด้วยหลักสูตรระดับชาติ และระดับท้องถิ่น โดยการเน้นให้ความสำคัญกับผู้เรียน และการจัดการเรียนการสอนต้องเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง
2. ครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำ มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการระบบคุณภาพ มีการควบคุมคุณภาพ มีการทำงานที่เป็นมาตรฐาน และต้องจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ
3. กระบวนการบริหารจัดการ ต้องมีประสิทธิภาพและคุณภาพ มุ่งให้เกิดความสมานฉันท์ระหว่างบุคลากรและหน่วยงาน กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบจัดการศึกษา

บุญช่วย ทองศรี (2542, หน้า 18 - 19) กล่าวว่า ปัญหาใหญ่ของการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชน อยู่ที่คุณภาพและบริการการศึกษา ทั้งในเรื่องคุณภาพการศึกษาด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ครูและผู้เรียนยังให้ความสำคัญกับการจำเนื้อหาความรู้มากกว่าการสร้างทักษะกระบวนการคิด และกระบวนการแสวงหาความรู้ คุณภาพการเรียนทุกระดับยังมีปัญหา และถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเด็กไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ของหลักสูตรอย่างแท้จริง มีการเรียกร้องให้ระบบการศึกษาในโรงเรียนให้ความสำคัญกับการเป็นคนดี การรู้จักคิดแก้ปัญหา การสร้างนิสัยการเรียนรู้ การรู้จักนำความรู้ไปสู่การงานอาชีพ สิ่งเหล่านี้ก็คือดัชนีชี้วัดด้านผลสัมฤทธิ์ของการศึกษา

พนม พงษ์ไพบูลย์ (2542, หน้า 9) กล่าวว่า ปัญหาส่วนใหญ่ของการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อปวงชน คือปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา ทั้งเรื่องหลักสูตร และการเรียนรู้ โดยเฉพาะเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษายังให้ความสำคัญกับการวัดผลแบบเลือกตอบ และใช้การสอบเป็นการ ตัดสินผลการเรียนเป็นส่วนใหญ่ ครูและนักเรียนยังให้ความสำคัญกับการจำเนื้อหาความรู้มากกว่า การสร้างกระบวนการคิดกระบวนการแสวงหาความรู้ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาสำหรับ อนาคต กระบวนการคัดสรรคนเพื่อเรียนต่อ ยังถือความรู้จากผลสอบ โดยเกือบจะไม่สนใจ พฤติกรรมการเรียนรู้ที่ผ่านมา ผู้ที่มุ่งเรียนต่อในมหาวิทยาลัย ให้ความสำคัญกับการทวนวิชาเพื่อ สอบคัดเลือก และทุ่มเทเพื่อสอบเทียบลัด เพื่อให้เข้ามหาวิทยาลัยได้เร็วขึ้น คุณภาพของการเรียนรู้ ทุกระดับจึงยังมีปัญหาทวิภาคย์วิจารณ์ว่า เด็กไม่เกิดการเปลี่ยนพฤติกรรมตามจุดประสงค์ของ หลักสูตรอย่างแท้จริง มีการเรียกร้องให้ระบบการศึกษาในโรงเรียนให้ความสำคัญกับการเป็นคณิศ การรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา การสร้างนิสัยการเรียนรู้ การรู้จักนำความรู้ไปสู่การงานอาชีพ ลดการเรียนแบบท่องจำ เหล่านี้คือดัชนีชี้วัดความสำเร็จต่อการจัดการศึกษาพื้นฐานเพื่อปวงชนใน ด้านสัมฤทธิ์ผลการศึกษา

ธนศ จำเกิด (2545, หน้า 19 – 21) กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา จำเป็นที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือร่วมใจกัน มีวิสัยทัศน์ (Vision) ที่ตรงกัน มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Plan) หรือแผนพัฒนาโรงเรียน (School Improvement Plan) ที่ชัดเจนเพื่อพัฒนา ผู้วิสัยทัศน์ที่มุ่งหวังและปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามวงจรคุณภาพของ Dr. Deming วงจร Deming คือ วงจรของการบริหารจัดการ หรือมาตรฐานการทำงานเพื่อทำให้เกิด การปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งก่อให้เกิดคุณภาพของผลงาน การใช้วงจรเดมมิง (PDCA or Deming Cycle) จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

P = Plan	การวางแผน
D = Do	การปฏิบัติ
C = Check	การตรวจสอบ
A = Action	การปรับปรุงแก้ไข

ภาพที่ 1 วงจรเดมมิง (Deming Cycle)

Plan คือ การวางแผน เป็นเรื่องสำคัญที่สุด ถ้าวางแผนอย่างดีการดำเนินงานต่าง ๆ ก็สามารถดำเนินได้มีประสิทธิภาพมากกว่า ข้อผิดพลาดก็น้อย มีการระบุข้อมูลและทรัพยากรที่ใช้ไม่ว่าจะเป็นคน วัสดุอุปกรณ์ เงินทุน หรือเวลาที่ใช้ พิจารณาถึงวิธีปฏิบัติ รวมถึงระบุวิธีการเก็บข้อมูลและตัวชี้วัดในการตรวจสอบประเมินผลไว้ด้วย นั่นคือต้องสามารถบอกได้ว่า ใคร ทำอะไร เมื่อไร อย่างไร วัดความสำเร็จได้อย่างไร

Do คือ การปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ซึ่งมีหลักที่สำคัญดังนี้

1. ให้ผู้รับผิดชอบงาน ตระหนักถึงวัตถุประสงค์ และความสำคัญของงาน
2. ให้ผู้รับผิดชอบงานรับรู้รายละเอียดในแผนอย่างถ่องแท้
3. ฝึกอบรมเพื่อการดำเนินงานตามแผน (แนะนำงาน)
4. จัดหาทรัพยากรที่จำเป็นตามกำหนด หรือเมื่อมีความจำเป็น

Check คือ การตรวจสอบผลปฏิบัติงานตามแผน ว่ามีการดำเนินงานตามแผนหรือไม่ และรายละเอียดของแผนเหมาะสมหรือไม่ กรณีที่งานไม่เป็นไปตามแผน ต้องหาสาเหตุว่าเกิดจากอะไร และในการประเมินอย่างน้อยต้องรู้ว่าผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับใด และสาเหตุเกิดจากอะไร

Action คือ การปรับปรุงแก้ไข สรุปลผลงาน รายงาน และเผยแพร่ เป็นกระบวนการหลังการตรวจสอบถ้าพบว่าผลงานออกมาดีหรือปกติให้รักษามาตรฐานวิธีการทำงานไว้ แต่ถ้าไม่ดีต้องหาสาเหตุ และหาวิธีแก้ไขแล้วส่งกลับเข้าวงจร PDCA ในรอบถัดไป

สรุปได้ว่า คุณภาพการศึกษาหมายถึง การที่ทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการบริหารอย่างมีระบบ กำหนดแผนพัฒนาโรงเรียนที่ชัดเจน มุ่งหวังและปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยใช้กระบวนการควบคุมคุณภาพเพื่อให้การปฏิบัติบังเกิดผล ในกรณีปัญหาและการพัฒนาโรงเรียน และความพึงพอใจของทุกฝ่าย

การบริหารแบบมีส่วนร่วม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า ความสำเร็จของการบริหารงานในองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของผู้นำเท่านั้น แต่ยังต้องอาศัยความรู้ความสามารถและความร่วมมือของผู้ร่วมงานหรือผู้ตามประกอบด้วย ฉะนั้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสั่งการของผู้ร่วมงานจึงเป็นเรื่องสำคัญ ทั้งนี้เพราะนอกจากจะสอดคล้องกับแนวปฏิบัติตามปรัชญาการบริหารแบบประชาธิปไตยแล้ว ยังก่อให้เกิดผลดีต่อหมู่คณะ และผลงานของหน่วยงานอีกด้วย นอกจากนี้การให้บุคลากรในหน่วยงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสั่งการบริหารนั้นย่อมทำให้บุคลากรมีขวัญและกำลังใจดีขึ้น และมีความรู้สึกว่าเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งของหน่วยงาน มีความกระตือรือร้นในการทำงาน มีความรัก และความผูกพันต่อองค์กรมากยิ่งขึ้น

การมีส่วนร่วมเป็นคำที่บัญญัติขึ้นตรงกับคำในภาษาอังกฤษ คือ Participation มีนักบริหาร นักวิชาการ และท่านผู้รู้ได้ให้ความหมายในแง่มุมต่างๆ ที่น่าจะนำมาศึกษาและทำความเข้าใจดังนี้

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) (1978, pp. 59 – 68 อ้างถึงใน เกียรติศักดิ์ เรือนทองดี, 2536, หน้า 12 – 13) ได้เสนอปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 3 ประการคือ

ประการที่หนึ่ง ปัจจัยของสิ่งจูงใจ หมายถึง การที่ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ นั้นจะมีเหตุผลที่สำคัญ คือ มองเห็นว่าตนจะได้ผลตอบแทนในสิ่งที่ทำไป และการได้รับการบอกกล่าวหรือได้รับการชักชวนจากบุคคลอื่นให้เข้าร่วมโดยมีสิ่งจูงใจเป็นตัวนำ

ประการที่สอง ปักจ้ยโครงสร้างของโอกาสหรือช่องทางเข้าร่วม หมายถึง การมองเห็นช่องทางในการมีส่วนร่วมและมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับหลังการมีส่วนร่วม ดังนั้นพื้นฐานทางด้านโครงสร้างของการมีส่วนร่วม จึงควรมีลักษณะดังนี้

1. เปิดโอกาสให้ทุก ๆ คนในชุมชนมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

2. มีการกำหนดรูปแบบการพัฒนาได้ด้วยตนเอง

3. มีการกำหนดลักษณะของกิจกรรมที่แน่นอนว่าจะทำอะไร

ประการที่สาม ปักจ้ยด้านอำนาจในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนสามารถกำหนดเป้าหมาย วิธีการและผลประโยชน์ของกิจกรรมได้ มีผู้รู้หลายท่านได้กล่าวถึงกลุ่มคนต่าง ๆ ที่เข้ามามีส่วนร่วมไว้ดังนี้

ประเวศ วะสี (2547, หน้า 12) ได้แสดงทัศนะต่อการจัดการศึกษาว่า การจัดการศึกษาไม่ใช่เรื่องของครูและสถานศึกษาเท่านั้น ทุกสิ่งทุกอย่างควรเป็นไปเพื่อการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ชุมชน วัด สถานศึกษา โรงงาน สื่อมวลชน เรียกว่า การศึกษาเป็นวิถีชีวิตเป็นทั้งวิธีการและเป้าหมายของกิจกรรมทุกชนิดของมนุษย์ และได้เน้นยุทธศาสตร์การปฏิรูปการจัดการศึกษาว่า สังคมทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for Education) เพื่อเป้าหมายการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) ทั้งนี้โดยมองว่าการศึกษาไม่ใช่เรื่องของครูและสถานศึกษาหรือกระทรวงเท่านั้น แต่ต้องกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นจัดการศึกษาตนเอง โดยมีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ มีองค์กรอิสระจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการศึกษาของสถานศึกษาสร้างกลไกประเมินผลการศึกษาที่เป็นอิสระ และมีประสิทธิภาพ

Cohen and Uphoff (1980, pp. 213-218) ได้จำแนกการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision-Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่

1.1 การริเริ่มตัดสินใจ (Initial Decision)

1.2 ดำเนินการตัดสินใจ (Ongoing Decision)

1.3 ตัดสินใจปฏิบัติการ (Operational Decision)

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย

2.1 สนับสนุนด้านทรัพยากร (Resource Contribution)

2.2 การบริหารและการประสานขอความร่วมมือ (Administration and Co-ordination)

2.3 การให้ความช่วยเหลือสนับสนุน (Enlistment)

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ประกอบด้วย

3.1 ผลประโยชน์ในด้านวัตถุ (Material)

3.2 ผลประโยชน์ทางด้านสังคม (Social)

3.3 ผลประโยชน์ส่วนบุคคล (Personal)

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ไพโรจน์ สุksamฤทธิ (2531, หน้า 25 -28) ได้นิยามว่าการมีส่วนร่วมหมายถึง การเข้าไปเป็นสมาชิกร่วมพิจารณาหรือร่วมลงมือปฏิบัติ และยังได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งอ้างถึงความหมายที่องค์กรสหประชาชาติให้ไว้โดยเน้นลักษณะดังนี้

1. ต้องมีความหมายครอบคลุมถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการพัฒนา

2. ประชาชนมีส่วนร่วมช่วยเหลือในการปฏิบัติตามโครงการพัฒนา

3. ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตลอดกระบวนการพัฒนา

ธงชัย สันติวงษ์ (2531, หน้า 138) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าหมายถึง วิธีการแบบหนึ่ง ที่เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการวางแผน ให้ข้อเสนอแนะเพื่อประกอบการตัดสินใจ

อาร์นสไตน์ (Arnstein, 1969 อ้างถึงใน ดิน ปรัชญพฤทธิ, 2531, หน้า 622 – 623) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพนั้น ผู้เข้ามามีส่วนร่วมจะต้องมีอำนาจและการควบคุมอย่างแท้จริงในการที่จะกระทำการใดอย่างหนึ่งให้บังเกิดผลขึ้นมา

ออตตาวา (Ottaway, 1699, p. 201 อ้างถึงใน สุภาพ จันทรมณี, 2538, หน้า 67) ให้ทัศนะในการมีส่วนร่วมว่าหมายถึง การที่สมาชิกของกลุ่มมีความสนใจ หรือมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการที่จะศึกษาทำความเข้าใจ และดำเนินการใดอย่างหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

คิธ (Keith, 1972, p.136 อ้างถึงใน สุภาพ จันทรมณี, 2538, หน้า 67) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของบุคคลไว้ว่า การมีส่วนร่วมของบุคคล หมายถึง ภาวะการณ์ที่เกี่ยวข้องทางจิตและอารมณ์ของบุคคลในสถานการณ์กลุ่ม และผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ของกลุ่มกับท้องถิ่นให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกับกลุ่ม

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2531, หน้า 48) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม คือ การให้สมาชิกทุกคนในองค์กรหรือหน่วยงานเดียวกันได้กระทำกิจกรรมร่วมกันตามบทบาท และหน้าที่ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ทุกคนคาดหวังและประสบผลสำเร็จ บุคลากรทุกระดับในหน่วยงานต้องร่วมมือกัน มีความรู้สึกผูกพันในฐานะเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรต้องปฏิบัติงานอย่างมีเป้าหมายและทิศทางในการทำงานเดียวกัน

ดิน ปรชญพฤทธิ (2531, หน้า 642) ได้สรุปการมีส่วนร่วมว่าหมายถึง การเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งผู้นำหรือผู้บังคับบัญชา การเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และการนำนโยบายไปปฏิบัติ ทั้งนี้รวมถึงการมีส่วนร่วมไปพิจารณาผลกระทบของนโยบาย เพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงเป็นนโยบายใหม่ในครั้งต่อไปด้วย และได้แบ่งทฤษฎีการมีส่วนร่วมออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ทฤษฎีความเป็นผู้แทน (Representative) และทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)

1. ทฤษฎีการเป็นตัวแทน ทฤษฎีนี้เน้นความเป็นตัวแทนของผู้นำ และถือว่าการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง หรือถอดถอนผู้นำเป็นเครื่องหมายของการให้หลักประกันของการบริหารงานที่ดี ทฤษฎีนี้เน้นเฉพาะการวางโครงสร้างสถาบันเพื่อเป็นเครื่องมือในการให้ผู้ตามเข้ามามีส่วนร่วมเท่านั้น เช่น การเลือกตั้งทั่วไป การเลือกตั้งโดยคะแนนลับ และการประชุมปรึกษาหารือประจำปี การมีส่วนร่วมตามนัยของทฤษฎีนี้ ไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้ตามได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจขององค์กรอย่างแท้จริง ผู้ที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการตัดสินใจ ได้แก่ บรรดาผู้นำต่าง ๆ ที่เสนอตัวเข้ามาสมัครเลือกตั้ง ส่วนผู้ตามนั้น ไม่มีบทบาทในส่วนนี้

2. ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ตามแนวคิดของทฤษฎีนี้ การมีส่วนร่วมไม่ได้มีวัตถุประสงค์เฉพาะการเข้าไปพิจารณาเลือกตั้งหรือถอดถอนผู้นำเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการวางนโยบาย นอกจากนั้นทฤษฎีนี้ยังมองว่าการให้การศึกษา และการคุ้มครองด้านเป็นการมีส่วนร่วมด้วยเช่นกัน

สุภาพ จันทรมณี (2538, หน้า 68) สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การมีส่วนร่วมในการดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ร่วมกันพิจารณาตัดสินใจ กำหนดการทำงานตามบทบาทหน้าที่ของทุกคนด้วยความรับผิดชอบ เพื่อให้ผลของการจัดการมีคุณภาพ

ธีรวุฒิ คำรักษ์ (2541, หน้า 20) สรุปความหมายการมีส่วนร่วมว่าหมายถึง รูปแบบหรือวิธีการทำกิจกรรมเป็นระบบกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ก่อให้เกิดความร่วมมือใจรับผิดชอบงานของกลุ่ม

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ผู้นำอนุญาตให้ผู้ตาม หรือผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจสั่งการบริหารองค์กร เพื่อร่วมกันดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังก่อให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกันกับกลุ่ม

รีตเดอร์ (Reeder, 1971, pp. 92 – 94 อ้างถึงใน สุภาพ จันทรมณี, 2538, หน้า 71) อธิบายปัจจัยการกระทำของบุคคลไว้ว่า มาจากการที่บุคคลมีความเชื่อ หรือไม่เชื่อในสิ่งนั้น ๆ ดังนั้นในการตัดสินใจเลือกกระทำพฤติกรรมของบุคคลในทุกเรื่อง เป็นผลมาจากความเชื่อ และไม่เชื่อดังกล่าว ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อหรือไม่เชื่อแบ่งเป็น 3 ปัจจัย ได้แก่

1. ปัจจัยดึง (Pull Factors) ได้แก่

1.1 เป้าหมาย (Goals) คือ ในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น ผู้กระทำจะกำหนดเป้าหมายหรือจุดประสงค์ไว้ก่อนล่วงหน้า และจะพยายามทุกวิธีทางเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น

1.2 ความเชื่อ (Belief Orientation) ความเชื่อเป็นผลมาจากการที่บุคคลได้รับรู้ ไม่ว่าจะเป็นแนวความคิดหรือความรู้ และบุคคลก็จะเลือกรูปแบบพฤติกรรมบนพื้นฐานของความเชื่อที่ตน

1.3 ค่านิยม (Value Standards) เป็นสิ่งที่บุคคลยึดถือเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจ และกำหนดการกระทำของตน ซึ่งบุคคลจะเลือกกระทำในสิ่งที่สอดคล้องกับค่านิยมที่ตนยึดมั่น

1.4 นิสัย และขนบธรรมเนียม (Habits and Customs) คือแบบอย่างพฤติกรรมที่ตนกำหนดสืบต่อกันมา ถ้าละเมิดก็จะถูกบังคับด้วยการที่สังคมไม่เห็นชอบด้วย ดังนั้นในการกระทำของบุคคลส่วนหนึ่งจึงสืบเนื่องมาจากแบบอย่างพฤติกรรมที่กำหนดมาแต่เดิม

2. ปัจจัยผลักดัน (Push Factors) ได้แก่

2.1 ความคาดหวัง (Expectation) ในการเลือกกระทำพฤติกรรมของบุคคลส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับความคาดหวัง และท่าทีของบุคคลอื่นที่อยู่รอบข้างด้วย

2.2 ข้อผูกพัน (Commitment) การกระทำของบุคคลบางครั้งเกิดจากความเชื่อที่ถูกผูกมัดหรือเกิดจากข้อผูกพันที่จะต้องกระทำ

2.3 การบังคับ (Force) ในบางครั้งบุคคลเกิดความไม่แน่ใจว่าจะกระทำพฤติกรรมนั้นดีหรือไม่ แต่เมื่อมีการบังคับก็จะตัดสินใจกระทำพฤติกรรมนั้นเร็วขึ้น

3. ปัจจัยด้านความสามารถ (Able Factors) ได้แก่

3.1 โอกาส (Opportunity) เป็นความคิดของผู้กระทำที่เชื่อว่าสถานการณ์ที่เป็นอยู่ขณะนั้นช่วยให้มีโอกาสที่จะกระทำ

3.2 ความสามารถ (Ability) คือ การที่บุคคลเชื่อว่าตนเองมีความสามารถที่จะกระทำในเรื่องนั้นๆ ได้สำเร็จ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการที่บุคคลกระทำพฤติกรรมใด ๆ บุคคลนั้นจะพิจารณาความสามารถของตนเองก่อนทุกครั้ง

3.3 การสนับสนุน (Support) คือ สิ่งที่ทำให้ผู้กระทำรู้หรือเชื่อว่าจะได้รับสิ่งนั้น ๆ จากการแสดงพฤติกรรมออกมา

จากทฤษฎีที่น่าเสนอ ทำให้ทราบถึงสาเหตุหรือปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการแสดงออกของพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคล ซึ่งจะเป็นตัวบ่งชี้ให้ผู้บริหาร โรงเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในพฤติกรรมของผู้ร่วมงานหรือคณะกรรมการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสามารถนำไปใช้กำหนดวิธีการหรือเทคนิคการบริหารที่จะให้บุคลากรของโรงเรียน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจสั่งการบริหาร โรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไปในอนาคต

2. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารการศึกษา

คณะกรรมการบริหารการศึกษา คือ บุคคลที่มีความตั้งใจเสียสละและอุทิศตนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษาของชุมชนและท้องถิ่น เป็นผู้ได้รับการแต่งตั้งจากผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นโรงเรียนไปอีกหนึ่งระดับซึ่งมีบทบาทและหน้าที่กำหนดให้ปฏิบัติหน้าที่และส่งเสริมสนับสนุนกิจการของโรงเรียน โดยมีข้อกำหนดของแผนกศึกษาจังหวัดว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษา ปี ค.ศ. 1997 ดังนี้

1. ปฏิบัติตามแนวทางนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษา
2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน
3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
4. กำกับและติดตามการปฏิบัติงานของโรงเรียน
5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการ ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง

มีคุณภาพและทั้งได้มาตรฐาน

6. ส่งเสริมให้มีการปกป้องสิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
7. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคลากร และด้านการบริหารทั่วไปของโรงเรียน
8. ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งการสืบทอดประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ
9. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ตลอดจนการประสานงานกับองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อให้โรงเรียนเป็นแหล่งสร้างคนที่มีคุณภาพ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น
10. ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของโรงเรียนเพื่อเสนอต่อสาธารณชน
11. แต่งตั้งที่ปรึกษา หรือคณะกรรมการเพื่อดำเนินงานตามระเบียบและข้อกำหนด
12. มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการของคณะกรรมการโรงเรียน เมื่อสิ้นปีการศึกษาทางโรงเรียนจะต้องจัดทำสรุปรายงานการดำเนินการ เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ได้รับทราบและเห็นชอบรายงานต่อสาธารณชน

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน และคณะกรรมการบริหารการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ควรมีบทบาทที่ควบคู่กันดังนี้

2.1 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน

2.1.1 จัดเตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ นโยบายและการจัดทำแผนพัฒนา
ของโรงเรียน

2.1.2 เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการปฏิบัติตามแผนนโยบายและแผนพัฒนา
ของโรงเรียน

2.1.3 นำเสนอร่างนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาต่อคณะกรรมการบริหาร
การศึกษา

2.1.4 นำนโยบายและแผนพัฒนาไปสู่การปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม

2.1.5 นำนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาและงบประมาณที่ได้รับมาจัดทำ
แผนปฏิบัติการประจำปีให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของชุมชน

2.1.6 ขอความเห็นต่อคณะกรรมการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อดำเนินตามแผน
ประจำปี พร้อมทั้งประเมินผลการดำเนินการเป็นระยะและนำผลมาปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง

2.1.7 สรุปผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีพร้อมกับรายงานผลตาม
ระเบียบที่กำหนด

2.1.8 ภาควิชาที่รับผิดชอบงานวิชาการร่วมกับผู้ปฏิบัติการสอนศึกษาวิเคราะห์
หลักสูตรส่วนกลางตามสภาพความต้องการของท้องถิ่น แหล่งความรู้และภูมิปัญญาของท้องถิ่น
พร้อมจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

2.1.9 พัฒนาหลักสูตรให้สามารถใช้ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ พร้อมกับการปรับปรุงการดำเนินงานตามแผน ให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติ

2.1.10 ติดตามดูแลช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนให้มาเรียนอย่างสม่ำเสมอ
พร้อมกับประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองเพื่อให้เด็กได้เรียนจนจบหลักสูตร

2.1.11 กำหนดแนวทางการบริหารงานในด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร
และการบริหารทั่วไปไว้ในแผนปฏิบัติประจำปี

2.1.12 นำข้อสรุปที่เป็นข้อเสนอของคณะกรรมการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เพื่อไปสู่การปฏิบัติทั้ง 5 ลักษณะของการศึกษา

2.1.13 เสนอให้คณะกรรมการได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการตามภารกิจทั้ง

5 ลักษณะ ของการศึกษา

2.1.14 เสนอแนวทางและร่วมวางแผนในการดำเนินงานกับคณะกรรมการบริหาร
การศึกษาในการระดมทรัพยากรมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน

2.1.15 จัดกิจกรรมเพื่อรักษาประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ

2.1.16 พัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีความพร้อมในทุกด้าน

2.1.17 พัฒนาโรงเรียนให้เป็นแหล่งที่จะศึกษาหาความรู้โดยปรับปรุงห้องสมุด
ห้องปฏิบัติการเรียนในวิชาต่าง ๆ ให้มีความสมบูรณ์พร้อมที่จะใช้ภายในโรงเรียน และให้บริการ
บุคลากรภายนอก

2.1.18 เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะประโยชน์ต่อประชาชนและท้องถิ่น เพื่อให้
การดำรงชีวิตของประชาชนดีขึ้น

2.2 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2.1 ศึกษาหาความรู้และทำความเข้าใจเรื่องการวางแผน และการจัดทำแผนพัฒนา
การศึกษาจากเอกสารและแหล่งความรู้ต่าง ๆ

2.2.2 แต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดทำร่างนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษา
ของโรงเรียนพร้อมทั้งพิจารณากำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาของโรงเรียนโดยอิงตามระเบียบ
ของกระทรวงศึกษาธิการ

2.2.3 ศึกษา นโยบาย แผนพัฒนาของโรงเรียน พิจารณาเห็นชอบแต่งตั้งอนุกรรมการ
จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน

2.2.4 ให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการของโรงเรียน พร้อมทั้ง
กำกับติดตามการดำเนินการปฏิบัติงานของโรงเรียน

2.2.5 ศึกษาปัญหาความต้องการภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำเสนอให้โรงเรียนเก็บไว้
เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำสารหลักสูตร

2.2.6 ส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนได้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
ตามหลักสูตร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.7 รับทราบรายงานผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการของโรงเรียน รวมทั้งให้
ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

2.2.8 ติดตามดูแลช่วยเหลือแก้ไขปัญหา และส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนสามารถ
ดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

2.2.9 ร่วมและสนับสนุนการดำเนินการจัดทำข้อมูลพื้นฐานของเด็กในเขตบริการ

2.2.10 ประสานความร่วมมือ สร้างความเข้าใจกับประชาชนทั่วไปและผู้ปกครองของ
นักเรียน เพื่อให้เห็นความสำคัญในการศึกษา พร้อมกันให้การสนับสนุนช่วยเหลือเด็กที่ขาดแคลน
หรือต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษเพื่อให้สามารถได้เรียนจนจบหลักสูตร

2.2.11 สนับสนุนสื่อ เครื่องมือ อุปกรณ์การเรียน และสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับ
โรงเรียน เพื่อช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษในลักษณะต่างๆ พร้อมทั้ง ส่งเสริมเด็กที่มี
ความต้องการพิเศษให้ได้รับการพัฒนาตามความสามารถ

2.2.12 เสนอแนะแนวทางในการบริหารและจัดการในด้านงานวิชาการ งบประมาณ
บุคลากรและการบริหารทั่วไปของโรงเรียน

2.2.13 ร่วมเป็นคณะกรรมการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกิจของโรงเรียนทั้ง 5 ด้าน
เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.14 ร่วมกำหนดแนวทางในการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายใน
ท้องถิ่นเพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพของการศึกษา

2.2.15 ส่งเสริมการใช้วิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ด้านวิชาชีพใน
ท้องถิ่นมาให้ความรู้กับนักเรียน โดยจัดหาและเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นวิทยากร

2.2.16 สนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อสืบทอดและรักษาประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของ
ชาติ โดยร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินการ

2.2.17 ประสานกับประชาชนและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เข้ามามี
ส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อปรับปรุงโรงเรียนให้มีความพร้อมในการเป็นแหล่ง
วิทยาการของชุมชนและเป็นแหล่งให้บริการแก่ชุมชน

2.2.18 ทำหน้าที่เป็นตัวแทนโรงเรียนเพื่อประสานสัมพันธ์กับชุมชนและองค์กรภายนอก ให้เห็นความสำคัญของโรงเรียนและใช้โรงเรียนเป็นแหล่งวิทยาการชุมชนและให้บริการชุมชน

2.2.19 ส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนและท้องถิ่น เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชน

2.2.20 รับทราบและให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของโรงเรียน และเสนอแนะเพื่อปรับปรุงผลการดำเนินงานประจำปีให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นก่อนนำไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน

2.2.21 ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินการที่โรงเรียนจะต้องปฏิบัติ ตามที่ได้รับมอบหมายให้ประจักษ์ผลสำเร็จ

กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารการศึกษา ขั้นพื้นฐาน

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2533, หน้า 15 – 120) ให้ความเห็นว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา เป็นการปรึกษาหารือเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงาน ได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในรูปแบบคณะกรรมการ (Committee) ไม่ว่าจะเป็นกรรมการเฉพาะกิจ คณะกรรมการดำเนินงาน คณะกรรมการโครงการหรือคณะกรรมการอื่น ๆ รูปแบบนี้เป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานอย่างเหมาะสม ซึ่งใช้สำหรับผู้บริหารระดับต้นขึ้นไป โดยการมอบหมายให้เป็นหน้าที่คณะทำงาน ประสานกรรมการหรือกรรมการ

ถวิล เกื้อกูลวงศ์ (2530, หน้า 214) เสนอแนะว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ต้องมีความมุ่งมั่นต่อเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จะทำให้บรรลุถึงการตัดสินใจ และเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารให้บรรลุผลสำเร็จ

กิติมา ปรีดีคิลิก (2532, หน้า 150) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาช่วยให้ทุกคนเข้าใจขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบได้ดีขึ้น มีการปรึกษาหารือและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งจะช่วยให้ทุกคนสามารถทำงานได้เต็มความสามารถยิ่งขึ้น ทำให้เป้าหมายหลักของ

องค์การ และวัตถุประสงค์ของหน่วยงานเชื่อมโยงและประสานกัน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 16) สรุปว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นความพยายามที่จะจูงใจให้ผู้ร่วมปฏิบัติงานในองค์การได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมมือกันพัฒนางานด้วยความเต็มใจ

สำนักงานประสานงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ (2537, หน้า 43) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมพัฒนา ควรเปิดโอกาสให้ผู้แทนชุมชนในเขตพื้นที่บริการได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร และจัดการศึกษาในสถานศึกษาในรูปคณะกรรมการสถานศึกษา

จากแนวความคิดที่กล่าวมานั้นสรุปว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารของผู้บริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานหมายถึง กระบวนการดำเนินงานในคณะกรรมการการศึกษาที่มีระบบการทำงานเป็นทีม เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การวางแผนในรูปของคณะกรรมการ และรับผิดชอบในการดำเนินงานร่วมกันด้วยความเต็มใจ โดยมุ่งหวังให้บรรลุเป้าหมายหลักขององค์การ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ซึ่งในการดำเนินงานให้บรรลุตามนโยบายและเป้าหมายที่กำหนดไว้นั้น ต้องพยายามให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารงาน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติไทย พ.ศ. 2542 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นคณะบุคคลที่ทำหน้าที่กำกับ และส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานถือว่าเป็นผู้สนใจการศึกษา มีความตั้งใจ เสียสละ อุทิศตนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษา พ.ศ. 2543 ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการไว้ และนำมาวิเคราะห์ตามกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพตามวงจรคุณภาพของ Deming ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน (Plan)

1.1 กำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาของผู้บริหารการศึกษา

ประจักษ์ จุณารักษ์ (2543, หน้า 28) กล่าวว่า การกำหนดกรอบนโยบายนับว่าเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่ราบรื่นในโอกาสต่อไป เพราะนโยบายเป็นกรอบสำคัญของการบริหาร และการดำเนินงานขององค์การ ไม่ว่าจะเป็นองค์การระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น องค์การของรัฐหรือเอกชน ต่างก็มีความจำเป็นที่จะใช้นโยบายเป็นกรอบปฏิบัติสำหรับ

การวางแผนการตัดสินใจและการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ทั้งสิ้น

พีฟฟ์เนอร์ (Pfeffer, 1960, หน้า 132 อ้างถึงใน ประกอบ คุณารักษ์, 2543, หน้า 28)

ให้ความหมายของนโยบายไว้ว่า เป็นหลักเกณฑ์และแนวทางการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานดำเนินไป โดยมีเสถียรภาพ มีความสอดคล้องกัน มีมาตรฐานหรือแบบอย่างเดียวกัน และมีความต่อเนื่องกัน

ธงชัย สันติวงษ์ และชัยยศ สันติวงษ์ (2535, หน้า 174) นิยามว่า นโยบาย หมายถึง ข้อความทั่วไปซึ่งใช้เป็นเครื่องมือนำทางสำหรับการบริหารงานต่าง ๆ

ประชุม รอดประเสริฐ (2535, หน้า 16-17) ได้กล่าวถึงความสำคัญของนโยบายต่อการบริหารไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้บริหารทราบว่าทำอะไร อย่างไร
2. ช่วยให้ผู้บุคลากรทุกระดับชั้นในองค์กรหรือหน่วยงานให้ความสนใจถึงภารกิจของหน่วยงานที่ตนสังกัด
3. ก่อให้เกิดเป้าหมายในการปฏิบัติงาน
4. ส่งเสริมการใช้อำนาจของผู้บริหารให้เป็นไปอย่างถูกต้องมีเหตุผล และมีความยุติธรรม
5. ช่วยให้เกิดการพัฒนาทางการบริหาร

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 ก, หน้า 13) ได้อธิบายถึงทางในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษา ในการกำหนดนโยบายแผนแม่บท และแผนพัฒนาสถานศึกษาไว้คือ คณะกรรมการต้องศึกษาหาความรู้และทำความเข้าใจในเรื่องการวางแผน และการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา จากเอกสารและแหล่งความรู้ต่าง ๆ แต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดทำร่างนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษา ตลอดจนพิจารณากำหนดนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 ข, หน้า 18) ได้ให้แนวปฏิบัติไว้ว่า สถานศึกษาระดับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องมีการจัดทำธรรมนูญสถานศึกษา เพื่อเป็นแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งเป็นข้อตกลงกันระหว่างสถานศึกษากับผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อใช้เป็นแผนแม่บทสำหรับกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายภายในระยะเวลาที่กำหนด

กรมวิชาการ (2534, หน้า 9) สรุปไว้ว่า ธรรมนูญสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จได้ ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะผู้บริหาร บุคลากรของสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนองค์กรภายในชุมชนรอบ ๆ สถานศึกษา โดยการแต่งตั้งในรูปของ คณะกรรมการสถานศึกษาตามอัตราส่วนที่เหมาะสม คณะกรรมการสถานศึกษาต้องพิจารณา เห็นชอบแต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดทำแผนแม่บท และแผนพัฒนาสถานศึกษาตามที่ สถานศึกษาได้เสนอมา จากนั้นคณะกรรมการเริ่มปฏิบัติหน้าที่ในการกำหนดนโยบายแผน แม่บท และแผนพัฒนาสถานศึกษา โดยเป็นผู้อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดเตรียม ข้อมูลสถานที่ในการทำงานในขณะที่คณะกรรมการจัดทำนโยบายแผนแม่บท และแผนพัฒนา สถานศึกษาปฏิบัติงาน คณะกรรมการศึกษาจะต้องคอยเป็นพี่เลี้ยงดูแลช่วยเหลือ ให้คำแนะนำและ เข้าไปมีส่วนร่วมตามความเหมาะสม และความจำเป็นเพื่อความถูกต้องชัดเจนในการปฏิบัติงานของ คณะกรรมการ หลังจากคณะกรรมการปฏิบัติงานเสร็จสถานศึกษานำร่างนโยบายแผนแม่บท และแผนพัฒนาการศึกษา เสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาจะต้อง พิจารณาว่าต้องปรับปรุงแก้ไขหรือไม่ อย่างไร ถ้าหากไม่มีการปรับปรุงแก้ไขก็กำหนดเป็นนโยบาย และแผนพัฒนาของคณะกรรมการบริหารการศึกษาเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติต่อไป

สรุปได้ว่า การกำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาของคณะกรรมการบริหารการศึกษาเป็น บทบาทและหน้าที่ที่สถานศึกษาและคณะกรรมการบริหารการศึกษาจะต้องร่วมกันจัดทำ และ ปรับปรุงเพื่อนำไปสู่การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีความเจริญก้าวหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะกรรมการบริหารการศึกษาต้องศึกษาค้นคว้า ทำความเข้าใจ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการร่วมกำหนด นโยบายแผนแม่บท และแผนพัฒนาสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้แผนที่วางไว้มีความเหมาะสมที่จะ นำไปสู่ระดับการปฏิบัติที่ดีขึ้น

1.2 การให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน

แผนปฏิบัติการประจำปี เป็นแผนที่จัดทำขึ้นเพื่อกำหนดสิ่งที่กระทำหรือปฏิบัติจริงใน รอบหนึ่งปี โดยนำแผนงานและโครงการที่กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ แผนงานประจำ และ แผนงานที่รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานอื่น มาจัดทำรายละเอียด และจัดสรร งบประมาณ แผนปฏิบัติงานประจำปีจึงเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญยิ่งต่อการบริหารและการจัด การศึกษา

ประชุม รอดประเสริฐ (2535, หน้า 124) ได้อธิบายว่า แผนปฏิบัติการเป็นแผนที่เกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายระยะสั้น และหน่วยงานจะใช้แผนปฏิบัติการสำหรับปฏิบัติการกิจให้สำเร็จเป็นปี ๆ ไป โดยเน้นหลักการสำคัญที่การจัดตั้งงบประมาณเป้าหมายของงาน และรายการปฏิบัติงาน

สมยศ นาวิการ (2538, หน้า 82) กล่าวว่า แผนปฏิบัติการเป็นแผนที่เกี่ยวกับการตัดสินใจในการใช้ทรัพยากร เพื่อให้ห้องค์การประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และมีรายละเอียดในการดำเนินการมากกว่าแผนกลยุทธ์ ในขณะที่สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2534, หน้า 26) ได้กำหนดไว้ว่า แผนปฏิบัติการเป็นแผนที่กำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี เป็นแผนระยะสั้นที่เกี่ยวข้องภายใต้ขอบเขตจำกัดของงานเฉพาะด้านที่กำหนดไว้ในแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการมีรายละเอียดที่ต้องระบุถึงบุคคลหรือกลุ่มบุคคลทั้งในด้านวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และขั้นตอนการปฏิบัติ

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย (2541, หน้า 115) ได้กำหนดไว้ว่า การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีเป็นงานในขั้นตอนสุดท้ายของการวางแผนเชิงกลยุทธ์ โดยปกติสถานศึกษาควรจะเริ่มเมื่อได้รับแจ้งจัดสรรงบประมาณประจำปีจากสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด และควรจัดทำแล้วเสร็จภายในเดือนเมษายนหรือก่อนเปิดภาคเรียนในปีการศึกษาใหม่ และก่อนที่สถานศึกษาจะนำแผนงานโครงการที่กำหนดไว้ไปสู่การปฏิบัติ ควรเสนอแผนปฏิบัติการให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้พิจารณาให้ความเห็นชอบก่อน (ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536, หน้า 14) ได้กำหนดบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาในการให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาไว้ว่า ศึกษานโยบายแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาพิจารณาเห็นชอบแต่งตั้งอนุกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ตลอดจนให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา รวมทั้งให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี และกำกับติดตามการดำเนินงานตามแผน ของสถานศึกษา

สรุปได้ว่า คณะกรรมการบริหารการศึกษาต้องมีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อการพิจารณาให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาจึงจะช่วยให้แผนปฏิบัติการประจำปีที่ดีทำขึ้นมีคุณภาพได้รับการยอมรับ และส่งผลต่อการนำไปปฏิบัติจริง ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานต่างๆ ของกรมเจ้าสังกัดอันจะนำไปสู่การพัฒนาเยาวชน และการศึกษาของชาติให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (Do)

2.1 คณะกรรมการบริหารโรงเรียนมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น การจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นหมายถึง การจัดทำหลักสูตรไปปรับขยายหรือเพิ่มเติมเนื้อหาสาระให้เหมาะสมความต้องการของท้องถิ่นที่สถานศึกษาดังอยู่

แรมสมร อยู่สถาพร (2536, หน้า 87) กล่าวว่า การให้โอกาสสถานศึกษาปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่นเป็นโอกาสของผู้ใช้หลักสูตรที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรด้วยตนเอง และเป็นไปตามหลักการปรับหลักสูตรจากเบื้องล่างสู่เบื้องบน

กรมวิชาการ (2534, หน้า 40) สรุปไว้ว่า การจัดทำหลักสูตรระดับท้องถิ่นจำเป็นต้องอาศัยทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่นมาช่วยจัดทำ เช่น ครู ศึกษานิเทศก์ อาจารย์มหาวิทยาลัย และชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความรู้เกี่ยวกับการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536, หน้า 54 – 55) ให้ทัศนะว่า การปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นมี 2 วิธีดังนี้

วิธีที่แรก การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นการปรับรายละเอียดเนื้อหา และเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน พัฒนาวิธีสอนให้หลากหลายจัดทำสื่อการเรียนการสอนเพิ่มเติม ซึ่งคณะกรรมการบริหารการศึกษาล้วนพื้นฐานสามารถจัดทำได้เองโดยไม่ต้องขออนุญาต

วิธีที่สอง การจัดทำหลักสูตรระดับท้องถิ่นเป็นการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้ขออนุมัติหลักสูตรระดับท้องถิ่นเป็นการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดขออนุมัติหลักสูตรในระดับเขตการศึกษาก่อน แล้วเสนอกระทรวง ศึกษาธิการเพื่อประกาศใช้ต่อไป ดังนั้นผู้บริหารการศึกษาล้วนพื้นฐานที่จัดการศึกษา

ต้องมีหน้าที่จัดทำสาระหลักสูตรระดับประถมศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่น ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวชุมชนและประเทศชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536, หน้า 15) ได้กำหนดบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาในการให้ความเห็นชอบ การจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และนำเสนอให้สถานศึกษาไว้ใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำสาระหลักสูตร เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบในสาระหลักสูตรที่สถานศึกษาได้จัดทำขึ้น มีการส่งเสริม และสนับสนุนให้สถานศึกษา ได้สามารถดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า คณะกรรมการบริหารการศึกษาจำเป็นต้องรู้บทบาทของตนเอง และรอบรู้ในเรื่องของการจัดการศึกษาพอสมควร โดยเฉพาะในการให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นของสถานศึกษา ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการบริหารการศึกษาเพื่อตอบสนองนโยบายปฏิรูปการศึกษาตามข้อกำหนดต่อไป

2.2 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของผู้บริหารการศึกษา

กรมวิชาการ (2534, หน้า 13) ได้กล่าวว่า กระทรวงศึกษาธิการได้กระจายอำนาจในการบริหาร และด้านการบริหารทั่วไปในการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินการให้เกิดความคล่องตัว และมีอิสระมากขึ้น โดยให้อำนาจแก่คณะกรรมการบริหารการศึกษามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (School-Based Management)

เดวิด (David, 1996 , p. 44 อ้างถึงใน กฤษณ์เทพ อุปจันทร์, 2542, หน้า 33) กล่าวว่า เป็นการบริหาร ที่กำหนดให้บทบาทการบริหารการศึกษาเป็นไปตามลักษณะความต้องการของผู้บริหารการศึกษาแต่ละแห่ง ซึ่งจะทำให้ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการบริหาร ศึกษา เทศก ผู้อำนวยการ ครูอาจารย์ ผู้ปกครอง และนักเรียน มีอิสระและรับผิดชอบในการใช้ทรัพยากร ทั้งนี้เพื่อให้ผู้บริหารการศึกษาสามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรค สามารถจัดกิจกรรมทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2541, หน้า 401) ให้ทัศนะว่า เป็นการบริหารแขนงหนึ่งที่ทำให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระมากขึ้น ให้ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้แทนชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้น เป็นการบริหารที่อยู่บนพื้นฐานการวิจัยที่ยืนยันประโยชน์ของการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม (Participatory Decision-Making) โดยมุ่งให้อำนาจแก่คณะกรรมการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานสามเรื่องคือ งบประมาณ บุคลากร และหลักสูตรหรือ โปรแกรมการศึกษา

กฤษณ์เทพ อุปจันทร์ (2542, หน้า 33) เห็นว่า เป็นการบริหารการศึกษาที่ยึดหลักการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง (Central Authority) ที่มุ่งให้มีการตัดสินใจร่วมกันในระดับหน่วยปฏิบัติ (School Site) ระหว่างกลุ่มผู้ให้บริการการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ผู้แทนครู และบุคลากรทางการศึกษา และกลุ่มผู้รับผิดชอบบริการการศึกษา ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนนักเรียน และผู้แทนองค์กรประเภทต่าง ๆ ในชุมชนโดยให้ตัดสินใจอย่างมีอิสระสูงขึ้น และมีความรับผิดชอบต่อบทบาทและภารกิจของผู้บริหารการศึกษาที่มีต่อสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้นทั้งในด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 19) ได้กำหนดบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาไว้ว่า ควรเสนอแนะแนวทางในการบริหาร และการจัดการในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านบริหารทั่วไปของสถานศึกษาโดยร่วมเป็นคณะกรรมการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของสถานศึกษาทั้งสี่ด้านที่กล่าวมาเพื่อให้การบริหาร และการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า คณะกรรมการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการบริหารงานและการจัดการในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และบริหารทั่วไป โดยร่วมเป็นคณะกรรมการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของผู้บริหารการศึกษา เพื่อให้ผู้บริหารการศึกษาสามารถแก้ไขปัญหา และสามารถจัดกิจกรรมทางการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

3. การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ (Check)

คณะกรรมการบริหารการศึกษามีบทบาทหน้าที่การกำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนของผู้บริหารการศึกษา การดำเนินงานตามแผนเป็นขั้นตอนที่สำคัญมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องจากขั้นตอนการวางแผนเป็นภารกิจของผู้บริหารการศึกษาในการดำเนินงานตามแผนหรือนำไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม อันจะส่งผลให้การดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษาบรรลุผลตามเป้าหมาย

ที่วางไว้ วันทนี สุวาสศิริธรรม (2540, หน้า 17) กล่าวว่า การปฏิบัติตามแผนคือ การลงมือทำงาน หรือปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ที่กำหนดไว้ในแผนหลังจากที่ได้รับอนุมัติแล้ว ซึ่งจะเริ่มจากการเตรียมบุคลากรก่อนการปฏิบัติงาน และการมอบหมายงาน

ทรงเกียรติ พืชมงคล (2533, หน้า 59-60) อธิบายว่า งานที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีจะบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้นั้น ผู้บริหารการศึกษาต้องมีกลวิธีในการนำแผนไปใช้ปฏิบัติ คือการศึกษาทำความเข้าใจส่วนประกอบต่าง ๆ ของแผนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนการจัดให้มีการอำนวยความสะดวก และการแบ่งงานเป็นสัดส่วนตามแผนที่วางไว้ การจัดเตรียมบุคลากรหรือคณะบุคคลผู้ปฏิบัติตามแผน และมอบหมายความรับผิดชอบอย่างเป็นทางการ การมอบหมายแผนปฏิบัติการให้ผู้ปฏิบัติตามแผนและกำหนดวิธีการประสานงาน การทำความเข้าใจในกรณีที่ผู้ปฏิบัติหลายคนหรือหลายหน่วยงาน การจัดให้มีแผนดำเนินงานขึ้นอีกแผนหนึ่งในกรณีที่แผนมีลักษณะที่ใช้เทคนิค และวิธีการใหม่ ๆ ตลอดจนตรวจสอบและควบคุมงาน ซึ่งได้แก่ การควบคุมปริมาณงานการใช้จ่ายงบประมาณ และเวลาทำงานตามแผนที่กำหนดไว้

จิรวัดน์ นิเจนตร (2540, หน้า 113) เน้นว่าการนำแผนไปใช้ต้องสัมพันธ์กับกระบวนการบริหารในแง่ของปริมาณ และความพร้อมด้านจิตใจ

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 ข, หน้า 46) ได้กล่าวว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีหน้าที่ร่วมรับผิดชอบการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อกำกับ และติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงาน ผู้บริหารการศึกษาจะต้องรายงานผลการดำเนินงานให้คณะกรรมการสถานศึกษาอย่างน้อยภาคเรียนละหนึ่งครั้ง ซึ่งสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาควรจะมีบทบาทหน้าที่ร่วมกัน โดยสถานศึกษาจะต้องจัดทำตารางปฏิบัติงาน และรายงานผลการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ ให้คณะกรรมการบริหารได้รับทราบ

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 ข, หน้า 6) ได้กำหนดบทบาทของ คณะกรรมการสถานศึกษาในการกำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษาไว้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษารับทราบรายงานผลการปฏิบัติงาน ตามแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษา รวมทั้งให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ตลอดจนติดตามดูแลช่วยเหลือแก้ไขปัญหาและส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

สรุปได้ว่า การดำเนินงานตามแผนของผู้บริหารการศึกษา ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารการศึกษา เมื่อผู้บริหารศึกษาดำเนินไปแล้ว ผลของการดำเนินงานเป็นอย่างไร ประสบปัญหา อุปสรรคหรือไม่ เป็นสิ่งสำคัญที่คณะกรรมการบริหารการศึกษาจะต้องรับรู้ เพื่อจะได้เข้ามาช่วยสนับสนุนหรือแก้ไขปัญหามาให้การจัดการการศึกษาของผู้บริหารการศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ

4. การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไข (Action)

คณะกรรมการบริหารการศึกษามีบทบาทหน้าที่ การให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของผู้บริหารการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 ก, หน้า 46) กล่าวว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ร่วมรับผิดชอบการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อรับทราบความก้าวหน้าดำเนินงานสถานศึกษา จะต้องรายงานผลการดำเนินงานให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้รับทราบอย่างน้อยภาคเรียนละหนึ่งครั้ง ซึ่งสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาควรจะมีบทบาทและหน้าที่ที่สัมพันธ์กัน โดยสถานศึกษาจะต้องจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานและรายงานผลการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ ให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้รับทราบ ส่วนบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาต้องรับทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2526 ข, หน้า 104) ได้เสนอแนวคิดว่าการให้คณะกรรมการสถานศึกษารับทราบความก้าวหน้าในการดำเนินงานของสถานศึกษาอาจทำได้หลายรูปแบบด้วยกัน ดังนี้

1. การรายงานผลสำเร็จของสถานศึกษาให้ชุมชนทราบโดยวิธีการต่างๆ
2. การประชาสัมพันธ์สถานศึกษา
3. การประชุมของคณะกรรมการสถานศึกษา
4. การรับฟังข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสถานศึกษา

สุวิทย์ บุญช่วย (2551, หน้า 13) กล่าวว่า การที่สถานศึกษารายงานความก้าวหน้าให้คณะกรรมการสถานศึกษาทราบ เป็นการสร้างความศรัทธาและเชื่อถือให้แก่ชุมชนสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับผู้ปกครอง ส่งเสริมให้สมาชิกของชุมชนปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษา และส่งเสริมให้สมาชิกของชุมชนมีความเข้าใจ และรู้สึกว่าเป็นของชุมชน

ผู้บริหารการศึกษาควรจัดให้มีการสำรวจความคิดเห็น และความต้องการของชุมชนอยู่เสมอ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษาให้เป็นไปตามแผนงาน โครงการของ คณะกรรมการบริหารการศึกษาอยู่เสมอ

ถาวร จันทศิริ (2539, หน้า 20) สรุปว่า การจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษา ถือว่า การศึกษาเป็นเรื่องของส่วนรวม ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน จึงต้อง ได้รับความสำเร็จและความล้มเหลวของการจัดการศึกษา ดังนั้น เป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของผู้เรียน และสภาพการจัดการศึกษา โดยส่วนรวมที่จะนำไปสู่เป้าหมายการจัดการศึกษาเพื่อให้การศึกษามี คุณภาพ ประสิทธิภาพ และความเป็นเลิศ

ในขณะเดียวกัน ได้กล่าวเพิ่มเติมไว้ว่ารายงานที่จัดทำเสร็จแล้วให้เสนอคณะกรรมการ สถานศึกษาเพื่อรับทราบความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการจัดการศึกษา เพื่อสร้าง ความภาคภูมิใจต่อผลการจัดการศึกษาที่ตนเองมีส่วนร่วมเป็นข้อมูลที่จะปรับปรุงการศึกษาให้ดีขึ้น เมื่อคณะกรรมการ สถานศึกษาให้ความเห็นชอบให้เสนอรายงานต่อผู้บังคับบัญชาเหนือชั้น เพื่อรวบรวมเป็นรายงานผลการจัดการศึกษาต่อไป

สรุปได้ว่า คณะกรรมการบริหารการศึกษา ต้องรับทราบและให้ความเห็นชอบรายงานผล การดำเนินงานประจำปีของผู้บริหารการศึกษาตามแผนงาน โครงการ และผู้บริหารการศึกษาจะต้อง รายงานผลการดำเนินงานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การประชุม การประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้เพื่อให้เกิด ความเข้าใจระหว่างกัน ตลอดจนรับทราบข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงรายงานผลการดำเนินงาน ประจำปีให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นก่อนนำไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน

การบริหารการศึกษาของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

บทบาท และโครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ระบบการบริหารงานการศึกษา เป็นระบบย่อยระบบหนึ่งของระบบการปกครองประเทศ
แห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กระทรวงศึกษาธิการ สาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาว เป็นองค์การจัดตั้งคุ้มครองรัฐชั้นศูนย์กลางในโครงสร้างรัฐบาล มีบทบาทหน้าที่เป็น
เสนาริการให้แก่ศูนย์กลางพัก และรัฐบาลเกี่ยวกับงานด้านการศึกษาในการวางแผนการ กำหนด
นโยบายอีกทั้งชี้แนะ การจัดการปฏิบัติและตรวจงานด้านการศึกษาในขอบเขตทั่วประเทศ
“รับผิดชอบการบริหารมหากากระดับประเทศ”

ยุทธศาสตร์การศึกษา 20 ปี (ค.ศ. 2001 - 2020) และแผนพัฒนาการศึกษา 5 ปี
(แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติครั้งที่ 5 ค.ศ. 2000 สปป ลาว)

เป้าหมาย

1. การพัฒนาการศึกษาต้องให้สอดคล้องและสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และ
สภาพความเป็นอยู่ของแต่ละท้องถิ่น
2. พัฒนาการศึกษาให้ทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน และมีโอกาสเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. พัฒนาการศึกษาให้มีมาตรฐานในระดับสากล
4. ต้องการดำเนินการพัฒนาการศึกษาอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และทั่วถึง โดยทุกคนที่มี
อายุตามเกณฑ์ต้องสำเร็จการศึกษาในภาคบังคับ
5. ทำให้การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อีกทั้งกำหนดให้การจ้ด
การศึกษาเป็นภารกิจของปวงชนและส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา

นโยบาย

1. มุ่งให้การศึกษาโดยเน้นการสร้างแนวคิดทางการเมือง อุดมคติด้านสังคมนิยม มุ่งเน้น
การให้ความรู้ด้านกฎหมาย และพัฒนาความรู้ด้านวิชาการให้เทียบเท่ากับสากลในทุกกระยะ
2. พัฒนาการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและครอบคลุมในด้านคุณสมบัติศึกษา ปัญญา
ศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา และแรงงานศึกษา

3. เอาใจใส่พัฒนาการศึกษาเด็กก่อนวัยเรียน พร้อมปรับปรุงและขยายสถานเลี้ยงเด็ก
โรงเรียนอนุบาล

4. ขยายการศึกษาให้ทั่วถึง โดยเฉพาะการศึกษาในภาคบังคับ เพื่อแก้ไขปัญหาการไม่รู้
หนังสือ ยกระดับการศึกษาของประชาชนอย่างต่อเนื่องด้วยการฝึกอบรมวิชาชีพขั้นพื้นฐาน

5. ทำให้พลเมืองลาวได้รับการศึกษาขั้นมัธยมศึกษา ขยายโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
อาชีวศึกษา และมหาวิทยาลัยอย่างเป็นระบบ ขยายการเรียนทางด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ
โดย เฉพาะภาษาอังกฤษ วิธีใช้เทคโนโลยีทันสมัยใหม่ เพื่อตอบสนองการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและ
สังคมของประเทศ

6. ขยายการศึกษาไปสู่เขตชนบท ส่งเสริมให้ผู้ด้อยโอกาส โดยเฉพาะผู้ที่มีฐานะยากจน
เพศหญิง ชนเผ่าส่วนน้อย และคนพิการ ให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง

7. ส่งเสริมให้ผู้ที่มีพรสวรรค์เป็นพิเศษให้เป็นนักวิทยาศาสตร์ และนักบริหารที่มีความ
สามารถสูง

8. พัฒนาการศึกษาด้านคุณภาพเป็นสำคัญ โดยมุ่งเน้นให้มีการฝึกปฏิบัติในทุกชั้น
ทุกสายเรียนนับตั้งแต่เด็กจนถึงมหาวิทยาลัย

9. ส่งเสริมให้สังคมเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน
ผู้ประกอบการนักเรียนและส่วนบุคคล เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่หลากหลาย ขยายโรงเรียนเอกชนและ
ถือว่าการมีส่วนร่วมเป็นส่วนสำคัญในระบบการศึกษาแห่งชาติ

10. ใส่ใจการพัฒนาการบริหาร คุ้มครองและการตรวจการศึกษาให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

11. ขอความร่วมมือและแสวงหาการช่วยเหลือจากต่างประเทศและองค์การจัดตั้งสากล
ความคาดหวังโดยรวม

1. ขยายโรงเรียนอนุบาลให้สามารถรับนักเรียนเพิ่มจากระดับร้อยละ 8 ในปี 2000 ขึ้นเป็น
ร้อยละ 16 ในปี 2010 ร้อยละ 22 ในปี 2015 และร้อยละ 30 ในปี 2020

2. ปฏิบัติการศึกษาขั้นประถมภาคบังคับทำให้อัตราเข้าเรียนสุทธิเพิ่มจาก ร้อยละ 77.30
ในปี 2000 เป็นร้อยละ 90 ในปี 2010 ร้อยละ 95 ในปี 2015 และร้อยละ 98 ในปี 2020

3. เพิ่มอัตราการเข้าเรียนรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จากร้อยละ 45.8 ในปี 2000
เป็นร้อยละ 63 ในปี 2010 ร้อยละ 74 ในปี 2015 และร้อยละ 85 ในปี 2020

4. เพิ่มอัตราการเข้าเรียนรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จากร้อยละ 22.6 ในปี 2000 เป็นร้อยละ 28 ในปี 2010 ร้อยละ 31 ในปี 2015 และร้อยละ 34 ในปี 2020

5. แก้ไขปัญหาความไม่รู้หนังสือให้ประชาชนตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ดังนี้

5.1 กลุ่มเป้าหมายอายุน้อยกว่า 15 ปี เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 83 ในปี 2000 เป็นร้อยละ 90 ในปี 2010 ร้อยละ 93 ในปี 2015 และร้อยละ 95 ในปี 2020

5.2 กลุ่มเป้าหมายอายุ 15 ปี ขึ้นไป เพิ่มจากร้อยละ 74 ในปี 2000 มาเป็นร้อยละ 83 ในปี 2010 ร้อยละ 87 ในปี 2015 และร้อยละ 90 ในปี 2020

6. เพิ่มอัตราจำนวนนักศึกษาต่อประชากร 100,000 คน จาก 350/100,000 ในปี 2000 มาเป็น 520/100,000 ในปี 2010 650/100,000 ในปี 2015 และ 850/100,000 ในปี 2020

7. เพิ่มงบประมาณของรัฐบาลในการพัฒนาด้านการศึกษาเพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จตามแผน ดังนี้เพิ่มงบประมาณร้อยละ 12 ในปี 2001-2002 เป็นร้อยละ 16 ในปี 2010 เพิ่มร้อยละ 18 ในปี 2015 และร้อยละ 20 ในปี 2002

เมื่อการปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายในแผนพัฒนา 5 ปีสำเร็จ แผนพัฒนาการศึกษาจะต้องพัฒนาไปตาม 3 แผนงานใหญ่ ของกระทรวงศึกษาที่วางไว้

แผนพัฒนาการศึกษาประจำปี ค.ศ. 2007 - 2008 ของกระทรวงศึกษาธิการ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นการนำเอาแผนพัฒนาการศึกษา 5 ปี (ค.ศ. 2006 - 2010) ไปจัดทำแผนปฏิบัติการเป็นปีที่สอง โดยประกอบด้วย 3 แผนงานใหญ่เป็นพื้นฐานในการจัดทำแผนการปฏิบัติ ได้แก่

1. แผนงานขยายโอกาสการเข้าเรียน
2. แผนงานปรับปรุงคุณภาพ และความสอดคล้อง
3. แผนงานบริหารและคุ้มครองการศึกษา

ทิศทาง หน้าที่ และความคาดหมายรวม ของแผนพัฒนาการศึกษา 5 ปี ที่เน้นการพัฒนา
ระดับผู้บริหารมี ดังนี้

1. สร้างความก้าวหน้าในการหันเปลี่ยนการศึกษาไปสู่คุณภาพใหม่ในการสร้างคนลาวให้เป็นคนดี ได้รับการศึกษา มีความรู้ความสามารถ มีจริยบรรณ มีคุณสมบัติ มีนวัตกรรมใหม่ ๆ มีวิชาชีพ และมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง เพื่อตอบสนองความต้องการของการพัฒนาประเทศชาติ

2. ถือเอาการพัฒนาการศึกษาเป็นงานหลักของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์แห่งการพัฒนา และโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศและตอบสนองได้ตามความต้องการในการเชื่อมโยงเข้ากับภาคพื้นและสากล สร้างให้สังคมลาวให้เป็นที่สังคมรุ่งเรือง และเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญา

3. เชิดชูส่งเสริมการลงทุนในการศึกษาเพื่อสืบต่อปรับปรุง และขยายอาชีวศึกษาให้สามารถรับนักเรียนได้เพิ่มขึ้น พร้อมทั้งเอาใจใส่ฝึกอบรมยกระดับฝีมือวิชาชีพให้พนักงานและยกระดับวิชาการให้ผู้บริหาร นายช่างชำนาญการ นักคุ้มครอง และผู้บริหาร ผู้จัดการด้วยหลายรูปแบบที่เห็นว่าเหมาะสม

4. เพิ่มการลงทุนของรัฐพร้อมทั้งมีนโยบายพยายามฟื้นฟูการประกอบส่วนของสังคมเข้าด้วยกันในการพัฒนาการศึกษาให้มากขึ้น และเริ่มต้นดำเนินการค้นคว้าในการปฏิรูประบบการศึกษาแห่งชาติ เน้นการปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาในทุกชั้นทุกสายทั้งในระบบ และนอกระบบโรงเรียนรวมทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน โดยภาพรวม และระดับสามัญศึกษา

5. สืบต่อพัฒนาการศึกษาตาม 3 แผนงานใหญ่ เพื่อดำเนินการปฏิบัติแผนงาน การศึกษาเพื่อทุกคน ทำให้การขยายการศึกษาภาคบังคับมีผลสำเร็จ เอาใจใส่พัฒนาความสามารถด้านการค้นคว้า วิทยาศาสตร์ และการนำใช้ผลสำเร็จของการค้นคว้านั้นปรับใช้การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมของประเทศให้ดียิ่งขึ้น

6. ปรับปรุงและขยายการศึกษา โดยเน้นการพัฒนาคนเป็นสำคัญโดยเฉพาะความเสมอภาคของประชาชนทุกเขตพื้นที่ และความเสมอภาคทางเพศ พร้อมทั้งเอาใจใส่ปรับปรุงคุณภาพ และความสอดคล้องให้มีการพัฒนาขึ้นเน้นการยกระดับการศึกษาของชาติให้เข้าใกล้กับมาตรฐานสากล

7. การพัฒนาการศึกษาต้องดำเนินไปอย่างเป็นระบบครบชุด คือ ให้มีการพัฒนา 5 ด้านไปพร้อมกัน ด้านคุณสมบัติศึกษา ด้านปัญญาศึกษา ด้านแรงงานศึกษา ด้านพลศึกษา และด้านศิลปศึกษา ควบคู่กับการป้องกันการเสื่อมถอย หลีกเว้นจากสิ่งเสพติด และสิ่งท้อแท้ในสังคมต่าง ๆ

8. ปรับปรุงกลุ่การทำงานการบริหาร และคุ้มครองการศึกษาทุกชั้นให้มีความแข็งแกร่ง เน้นการรับประกันการรายงานข้อมูล การสรุปรายงานการใช้จ่าย การปฏิบัติแผนงาน โครงการ รวมถึงการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพ มีความคล่องแคล่ว รวดเร็ว และโปร่งใสให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากทิศทาง หน้าที่ และการคาดหมายรวมของแผนพัฒนาการศึกษา 5 ปี (2006 – 2010) สรุปได้ว่า แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้เน้นถึงการปรับปรุงกลุ่การทำงานการบริหาร และคุ้มครองการศึกษาทุกชั้นให้มีความแข็งแกร่ง เน้นการรับประกันการรายงานข้อมูล การสรุปรายงานการใช้จ่าย และการจัดตั้งปฏิบัติ แผนงาน โครงการ และการตรวจและประเมินผลการปฏิบัติงานให้ศักดิ์สิทธิ์ มีความคล่องแคล่ว รวดเร็ว และโปร่งใสให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเน้นการพัฒนาคน และพัฒนาระดับบริหารด้วย หลายรูปแบบ โดยเฉพาะรูปแบบการฝึกอบรมที่เหมาะสม และสอดคล้องกับทิศทางนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาประจำปี 2007 - 2008 ของกระทรวงศึกษาธิการ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว วางไว้ในบทรายงานการดำเนินแผนปฏิบัติงานพัฒนาการศึกษาประจำปี (2007 – 2008) ฉบับวันที่ (24 กรกฎาคม ค.ศ. 2007) ในทิศทางนโยบายของแผนพัฒนาการศึกษา ที่กระทรวงศึกษาธิการ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้วาง 3 แผนงานใหญ่ที่เป็น พื้นฐานในการจัดตั้งปฏิบัติงาน คือ

1. แผนงานขยายโอกาสการเข้าเรียน
2. แผนงานปรับปรุงคุณภาพ และความสอดคล้อง
3. แผนงานบริหารและคุ้มครองการศึกษา

จากข้อ 3 แผนงานใหญ่ที่เป็นพื้นฐานในการจัดตั้งปฏิบัติงานนั้น แผนงานที่สามเนื้อหา ด้าน แผนงานบริหารและคุ้มครองการศึกษานั้นเกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรของกระทรวงศึกษาธิการ มีดังนี้

1. งานคุ้มครองด้านแนวคิดทางการเมือง

1.1 นำเอาแนวทางนโยบายของพรรค เข้าคุ้มครองการศึกษาโดยการสร้างสมาชิกพรรค และองค์การจัดตั้งมหาชนเข้าในการเป็นผู้บริหารการศึกษาทุกชั้น

1.2 ฝึกอบรมทฤษฎีการเมืองให้ครูสอนวิชาการเมืองอยู่ในโรงเรียนเทคนิควิชาชีพ และวิทยาลัยอ้อมข้างกระทรวงรวมทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน

1.3 สร้างผู้บริหารการศึกษา ครูอาจารย์ให้มีแนวคิดการเมืองที่ดี มีคุณภาพสูง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาใกล้กับเขตพื้นที่ และสากล

1.4 เชิดชูเกียรติ และศักดิ์ศรีของครูให้สูงขึ้นอยู่ในสังคม โดยการส่งเสริมชีวิต การเป็นอยู่ สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่การทำงานตามเงื่อนไขใหม่ และมีการสร้าง บรรยากาศในการทำงาน

1.5 ค้นคว้าปฏิบัตินโยบายที่เหมาะสมต่อพนักงานทุกระดับโดยเฉพาะการสร้าง และช่วยเหลือด้านแนวความคิด และวิชาการ เพื่อให้ได้เป็นพนักงานประจำต่อไปในอนาคต

2. งานด้านการปรับปรุงโครงสร้างการจัดตั้ง

2.1 ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารการศึกษาแต่ละขั้นให้รัดกุมครบถ้วนทั้งกระทรวง ลงไปถึงรากฐานรวมทั้งสถาบันต่างๆ ให้มีความเข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพสูง

2.2 ฝึกอบรมพนักงานบริหารชั้นกระทรวงในหัวข้อการสร้างแผนยุทธศาสตร์ การวางแผนจุลภาค การประเมินผล และการพัฒนาองค์กร ภาวะผู้นำ และการจัดฝึกอบรมตาม โครงการการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระยะสอง

2.3 สืบต่อการฝึกอบรมการบริหารคุ้มครองการศึกษาให้แก่ผู้บริหารชั้นจังหวัด อำเภอ และโรงเรียนในจังหวัดเป้าหมาย

2.4 ปรับปรุงศูนย์อบรมผู้บริหารการศึกษาทั้ง 4 แห่ง ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างเป็น ปกติ ปรับปรุงหลักสูตร และเอกสารการฝึกอบรมให้มีหลายระดับและหลายวิชา

2.5 จัดฝึกอบรมด้านการคุ้มครองให้หัวหน้าห้องการศึกษาอำเภอ

2.6 ปรับปรุงการจัดตั้ง การคุ้มครองการศึกษาภาคเอกชนให้ดี และเหมาะสม

3. งานด้านการปรับปรุงระบบการปกครองและคุ้มครอง

4. งานด้านคุ้มครองบุคลากร

5. งานแผนการ แผนงาน และโครงการ

จากแผนพัฒนาการศึกษาแผนงานข้อ 3 เนื้อหา ด้านแผนงานบริหารและคุ้มครองการศึกษา มีหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากร ดังนี้

ข้อที่ 1.3 สร้างผู้บริหารการศึกษาครูอาจารย์ให้มีแนวคิดการเมืองที่ดี มีคุณภาพสูง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาใกล้เคียงกับเขตพื้นที่ และระดับสากลทีละก้าว

ข้อที่ 1.5 ค้นคว้าปฏิบัตินโยบายที่เหมาะสมต่อพนักงานทุกระดับโดยเฉพาะการสร้าง และช่วยเหลือด้านแนวความคิด และวิชาการ เพื่อให้ได้เป็นพนักงานประจำต่อไปในอนาคต

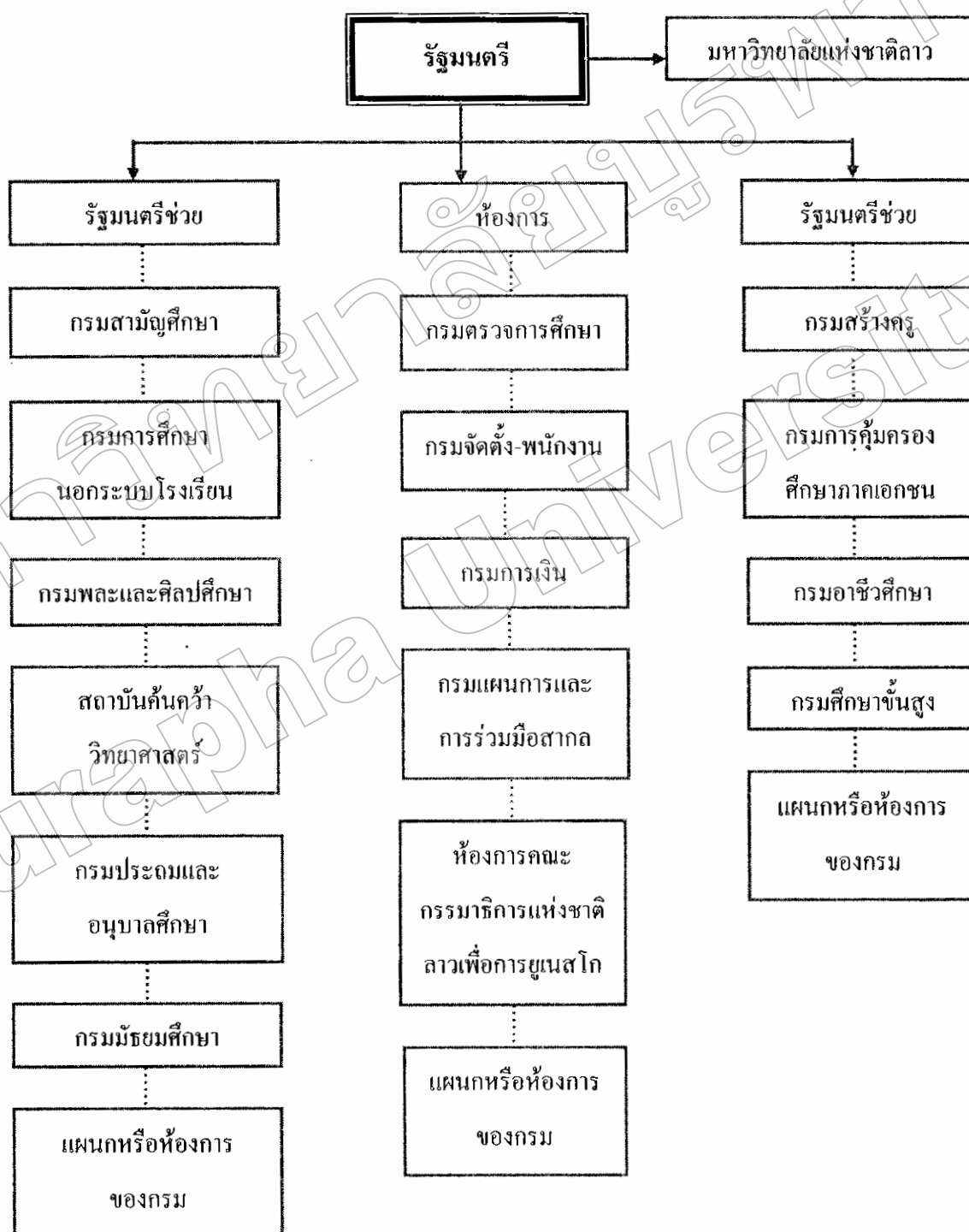
ข้อที่ 2.2 ฝึกอบรมพนักงานบริหารชั้นกระทรวงในหัวข้อการสร้างแผนยุทธศาสตร์ การวางแผนบุคลากรการประเมินผล และการพัฒนาองค์กร ภาวะผู้นำ และการจัดฝึกอบรมตาม โครงการการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระยะสอง

ข้อที่ 2.3 สืบต่อการฝึกอบรมการบริหารคุ้มครองการศึกษาให้แก่ผู้บริหารชั้นจังหวัด อำเภอและโรงเรียนในจังหวัดเป้าหมาย

ข้อที่ 2.4 ปรับปรุงศูนย์อบรมผู้บริหารการศึกษาทั้ง 4 แห่งให้สามารถดำเนินงานได้ อย่างเป็นปกติ ปรับปรุงหลักสูตร และเอกสารการฝึกอบรมให้มีหลายระดับและหลายวิชา

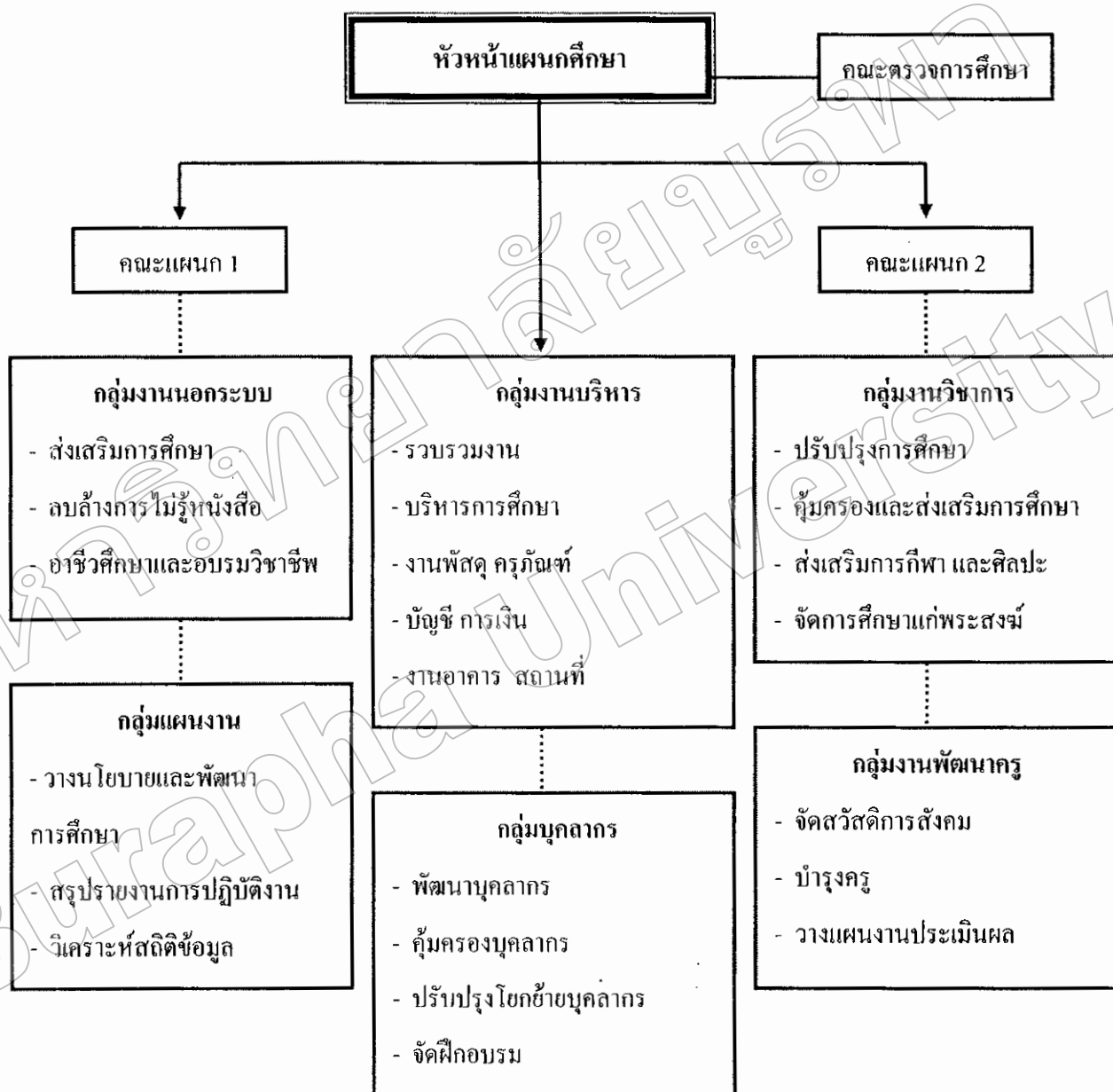
ข้อที่ 2.5 จัดฝึกอบรมด้านการคุ้มครองให้หัวหน้าห้องการศึกษาเมือง ดังที่กล่าวมานั้นจะแสดงถึงความสำคัญ และแผนพัฒนาบุคลากรในกระทรวงศึกษาธิการ อย่างชัดเจน ดังนั้น การฝึกอบรมเป็นการพัฒนาบุคลากรที่จำเป็นและนิยมใช้อย่างรวดเร็ว จึงสมควร ได้วิจัยสำรวจความต้องการจำเป็นของบุคลากรในการฝึกอบรมต่อไป

**โครงสร้างการบริหารงานของกระทรวงศึกษาธิการ
ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**

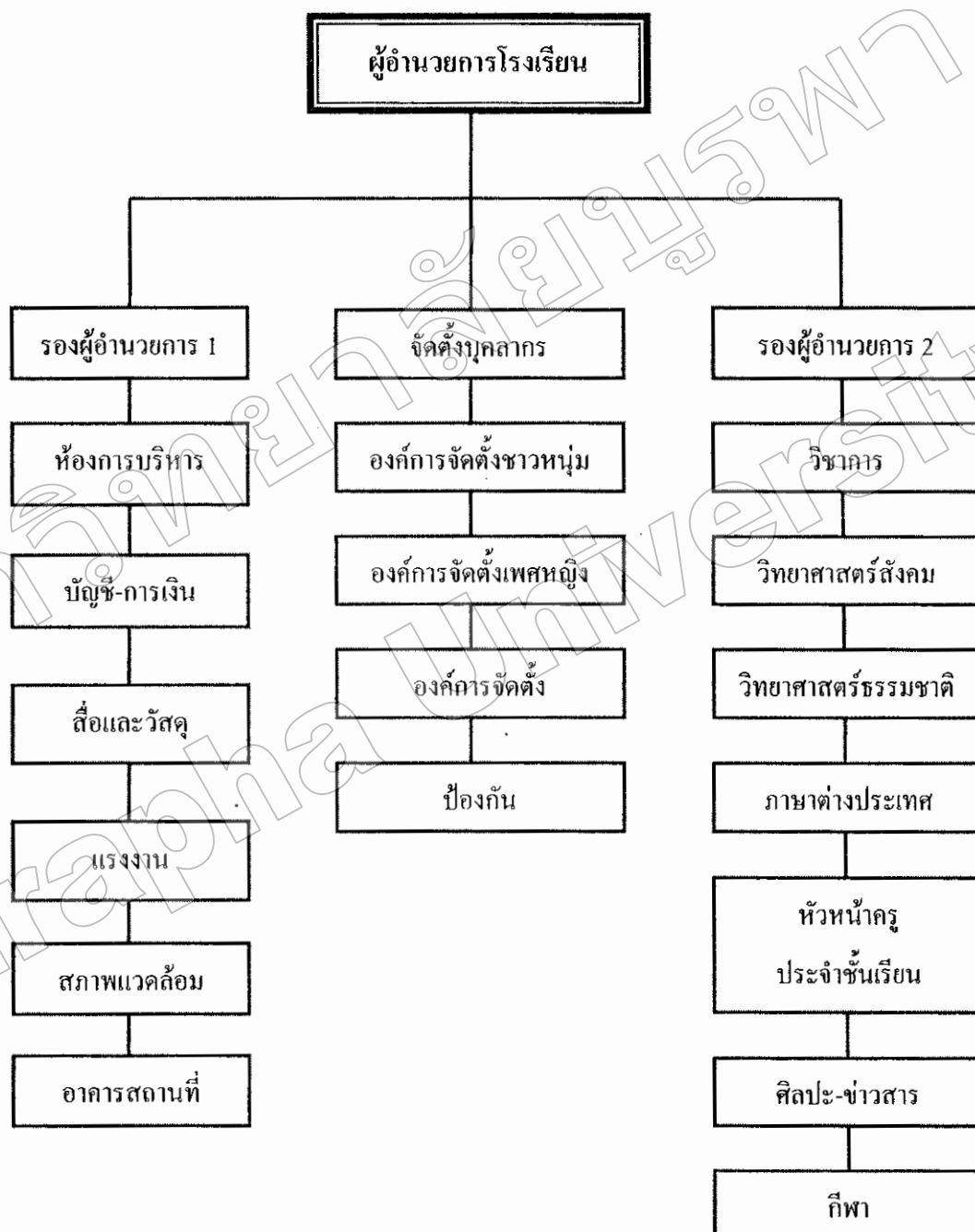
ภาพที่ 2 โครงสร้างการบริหารงานกระทรวงศึกษาธิการ (สปป ลาว)

โครงสร้างและการจัดการบริหารงานของแผนกศึกษาประจำจังหวัดบรืคำไซ

ภาพที่ 3 โครงสร้างและการจัดการบริหารงานของแผนกศึกษาประจำจังหวัดบรืคำไซ

โครงสร้างและการจัดการบริหารของโรงเรียนมัธยมศึกษาในแผนกศึกษาประจำจังหวัด

ภาพที่ 4 โครงสร้างและการจัดการบริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในแผนกศึกษาประจำจังหวัด

การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

โรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นโรงเรียนที่เป็นขั้นสุดท้ายของสายสามัญศึกษาอยู่ในระบบการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกวิถีทางในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง มองเห็นความเป็นไปได้ในการพัฒนาประเทศ เพราะเป็นการศึกษาที่สามารถผลิตกำลังคนในระดับกลาง ให้เป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ

กระทรวงศึกษาธิการและคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติลาว ได้แบ่งการศึกษาในระดับนี้ออกเป็น 2 ตอน คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักการและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นจะไม่กว้างเท่ากับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งกรมจัดตั้งและบุคลากรของกระทรวงศึกษาธิการ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้กำหนดหลักที่สำคัญในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ ดังนี้

1. การบริหารบุคลากร
2. การบริหารองค์การจัดตั้งมหาน
3. การบริหารตุลาการ
4. การบริหารวิชาการ
5. การปกครองนักเรียน
6. การบริหารอาคารสถานที่
7. การสัมพันธ์กับชุมชน

จากความหมายดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า การปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมจึงต้องประกอบด้วย

7. การกิจหลัก กล่าวคือการบริหารงานทั่วไป การบริหารตุลาการ การบริหารวิชาการ การบริหารการปกครองนักเรียน การบริหารด้านอาคารสถานที่ การบริหารที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมกับชุมชน และพัฒนาผู้เรียน ให้ผู้เรียนสามารถเลือกวิถีทางการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ เพื่อให้ผู้บริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานทำงานได้คล่องตัวและรวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ทำให้กระบวนการบริหารและการจัดการศึกษาของผู้บริหารการศึกษาได้มาตรฐานและมีคุณภาพสอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาตนเอง และการประเมินจากหน่วยงานภายนอก นอกจากนี้ยังทำให้ผู้บริหารการศึกษาได้พัฒนาหลักสูตรของกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนปัจจัย

เกื้อหนุนในการพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองความต้องการของผู้เรียนโดยยึดถือผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีคุณภาพ และประสิทธิผล

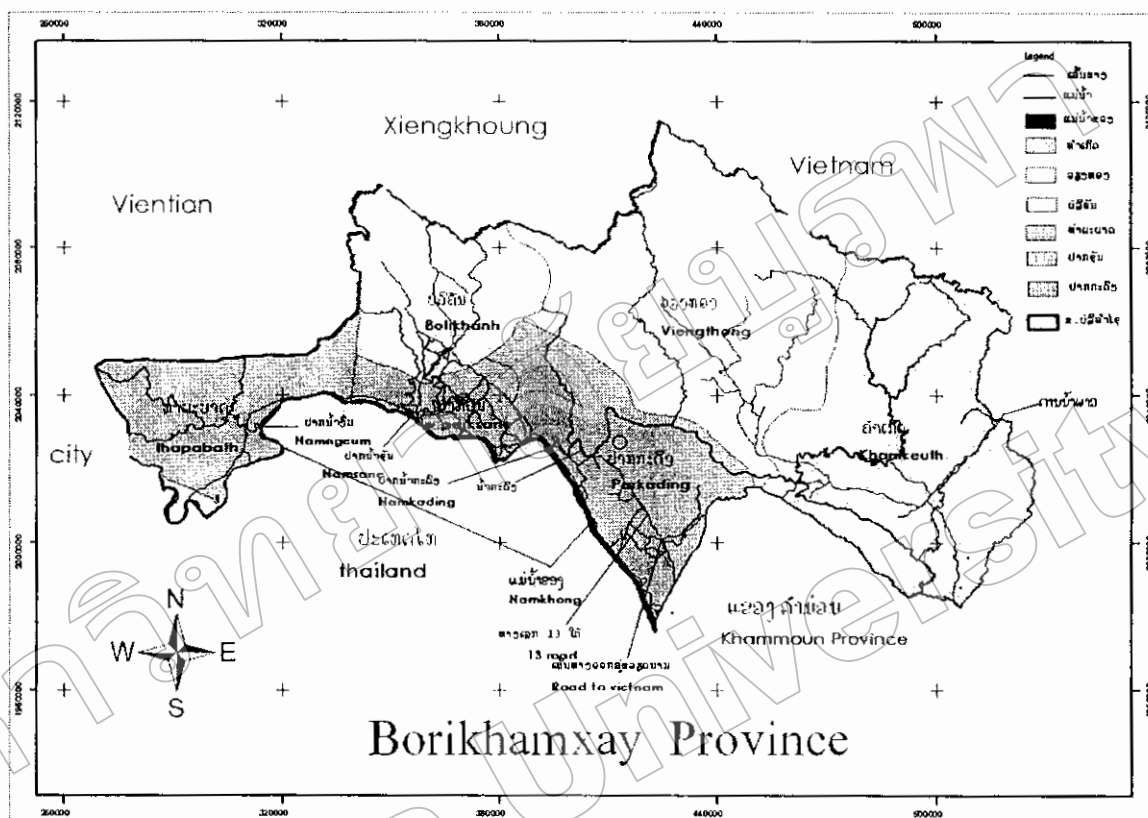
สภาพจุดชุมพิเศษและที่ตั้งของจังหวัดบอร์คำไชย

จังหวัดบอร์คำไชยตั้งอยู่ภาคกลางของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และอยู่ระหว่างเส้นขนานที่ 18 - 19 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 103 - 105.5 องศาตะวันออก มีเนื้อที่ 15,997 ตารางกิโลเมตร มีเขตอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	จังหวัดเชียงขวาง (สปป ลาว)
ทิศใต้	ติดกับ	จังหวัดคำม่วน (สปป ลาว)
ทิศตะวันออก	ติดกับ	ประเทศเวียดนามเป็นระยะทาง 165 กิโลเมตร มีเทือกเขาหลวงกั้นระหว่างพรมแดน มีด่านเข้าออก 2 จุด คือ ด่านน้ำถาวและด่านเมืองจำ
ทิศตะวันตก	ติดกับ	ประเทศไทย มีแม่น้ำโขงกั้นระหว่างพรมแดนเป็นระยะ ทาง 196 กิโลเมตร มีด่านเข้าออก 4 จุด ได้แก่

1. ด่านกึ่งอำเภอรัตนาวาปี จังหวัดหนองคาย ตรงกับบ้านทวาย ในจังหวัดบอร์คำไชย (สปป ลาว) เป็นจุดผ่อนปรน
 2. ด่านอำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย ตรงกับจังหวัดบอร์คำไชย เป็นด่านสากล
 3. ด่านอำเภอบุ่งคล้า จังหวัดหนองคาย ตรงกับ เมืองปากกระดิง จังหวัดบอร์คำไชย
 4. ด่านอำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม ตรงกับอำเภอปากกระดิง จังหวัดบอร์คำไชย
- จังหวัดบอร์คำไชยประกอบด้วย 6 อำเภอและ 1 เขตเร่งพัฒนา (เมืองจำ) มีหมู่บ้านจำนวน 327 แห่ง เป็นหมู่บ้านที่มีโรงเรียนประถมศึกษาอยู่จำนวน 308 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 94.19 ของจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด จัดแบ่งเป็น 39 กลุ่มพัฒนา มีพลเมืองทั้งหมด 233,268 คน เป็นเพศหญิง 117,223 คน เพศชายจำนวน 116,045 คน ความหนาแน่นของพลเมืองเฉลี่ย 14.6 คนต่อตารางกิโลเมตร มีการลงทุนด้านการศึกษาร้อยละ 14.5 และจะเพิ่มเป็นร้อยละ 14.9 ในปีต่อไป

แผนที่จังหวัดบอร์คำไซ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ภาพที่ 5 แสดงอาณาเขตติดต่อของจังหวัดบอร์คำไซ

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในจังหวัดบอร์คำไซ

ในจังหวัดบอร์คำไซมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลายแห่ง ที่สำคัญได้แก่ ชาติพระบาท ถ้ำนางผมหอม ถ้ำแถบ แก้งสะดอ ก้าโพนจัน ดานหนองสาวมาน ดาดชาย บ่อน้ำ ถ้ำมังกร ผานางร้อง เป็นต้น

คำขวัญประจำจังหวัด

บอริคำไชย	ถิ่นอาลัยสาวเมืงผู้โสกา
ไม้กฤษณาคำแพง	หมากโมแดง หมากแดงหวาน
ทุ่งนาแข่งกว้างไกล	พระธาตุใหญ่โพนฉั่น
คนร่ำลือ และกล่าวเรียก	เพลงภูทาบปากซัน

ข้อมูลการศึกษาในจังหวัดบอริคำไชย ปี 2551

จังหวัดบอริคำไชยมีบุคลากรทางการศึกษาทั้งสิ้น 2,290 คน มีจำนวนโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 48 โรงเรียน เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาสมบูรณ์ 15 โรงเรียน มัธยมปลาย 1 โรงเรียน มีมัธยมต้น 33 โรงเรียน มีนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 7,468 คน นักเรียนระดับมัธยมต้นจำนวน 13,262 คน มีครู 599 คน (เฉพาะครูอยู่ในโรงเรียนมัธยม) มีผู้บริหารโรงเรียนทั้งหมด 108 คน และมีผู้บริหารอยู่ในแผนกศึกษาประจำจังหวัดจังหวัดบอริคำไชยรวมทั้งหมด 382 คน (นับรวมผู้บริหาร โรงเรียน) ดังแสดงรายละเอียดดังนี้

1. โรงเรียนระดับมัธยม มีครูจำนวน 671 คน จำนวนนักเรียนเฉลี่ย 33 คนต่อห้องเรียน อัตราส่วนระหว่างนักเรียนกับครูก็คือเป็น 31 คนต่อครู 1 คน
2. โรงเรียนระดับประถมศึกษาทั้งหมด 323 แห่ง เป็นโรงเรียนเอกชน 5 แห่ง มีครูจำนวน 1,252 คน มีนักเรียนประมาณ 41,332 คน จำนวนนักเรียนเฉลี่ย 30 คนต่อห้องเรียน อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 33 คนต่อครู 1 คน
3. ประชากรอายุ 15 - 40 ปีที่จบประถมศึกษาบังคับคิดเป็นร้อยละ 95.29 ของจำนวนประชากรในช่วงอายุดังกล่าว
4. มีโรงเรียนวิทยาลัยเทคนิควิชาชีพ 1 แห่ง โรงเรียนวิทยาลัยเอกชน 3 แห่ง ศูนย์ภาษา อังกฤษ - คอมพิวเตอร์ 4 แห่ง และโรงเรียนเอกชนสอนคอมพิวเตอร์ 3 แห่ง
5. วุฒิการศึกษาของบุคลากร ระดับปริญญาโท 3 คน ปริญญาตรี 122 คน ชั้นสูง 339 คน ชั้นกลาง 1,358 คน ชั้นต้น 443 คน และไม่มีชั้นจำนวน 25 คน

การประชุมระดับโลกเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อมวลมนุษย

เมื่อวันที่ 28 เมษายน ค.ศ. 2000 ได้มีการจัดการประชุมระดับโลกในหัวข้อการจัดการศึกษาเพื่อมวลมนุษยที่นครดักกา ประเทศเซเนการ ในการประชุมดังกล่าวที่ประชุมได้รับรองเป้าหมายรวมยุทธศาสตร์การศึกษาระยะ 20 ปี (ค.ศ. 2001 - 2020) ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งเป้าหมายของยุทธศาสตร์มีสาระสำคัญดังนี้

1. เพื่อดำเนินการพัฒนาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวให้ขยายตัวอย่างต่อเนื่องทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ
2. เพื่อพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติงานของนครดักกา ประเทศเซเนการ
3. เพื่อพัฒนาการศึกษาของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวให้สอดคล้องกับเป้าหมายด้านการพัฒนาการศึกษาของสหประชาชาติ ซึ่งเป้าหมายดังกล่าวมีสาระสำคัญดังนี้
 - 3.1 แก้ไขปัญหาความยากจนและหิวโหย
 - 3.2 ให้ทุกคนได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษาอย่างทั่วถึง
 - 3.3 ส่งเสริมบทบาททั้งเพศหญิงและชาย และสร้างความเข้มแข็งให้เพศหญิง
 - 3.4 ลดอัตราการเสียชีวิตของเด็ก
 - 3.5 ส่งเสริม และพัฒนาสุขภาพของแม่และเด็ก
 - 3.6 ป้องกันการติดเชื้อ AIDS เชื้อมาลาเลีย และพยาธิอื่น ๆ
 - 3.7 รับประกันความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม
 - 3.8 สร้างความร่วมมือด้านการพัฒนาในประเทศทั่วโลก

คำอธิบายประกอบการปฏิบัติตามข้อกำหนดของแผนการศึกษาประจำจังหวัดว่าด้วย

คณะกรรมการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี ค.ศ. 1997

ความหมายและบทบาทหน้าที่

1. ผู้แทนผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ปกครองของนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนนั้น ๆ และสมัครเป็นกรรมการในสมาคมผู้ปกครอง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้ผู้ปกครองของนักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้ตรงกับความต้องการของผู้ปกครองมากที่สุด

2. **ผู้แทนครู** หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติการสอน และผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียน ซึ่งผู้แทนครูอาจมีทั้งครูผู้ปฏิบัติการสอน หรือผู้ช่วยผู้บริหารการศึกษาอย่างใดอย่างหนึ่ง
3. **ตัวแทนนักธุรกิจ** หมายถึง ผู้ที่มีบทบาททางด้านการเงิน มีหน้าที่ระดมทุนและทรัพยากร ต่างๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาการศึกษา
4. **ผู้แทนจากแผนกศึกษาประจำจังหวัด และห้องการศึกษาอำเภอ** หมายถึง ข้าราชการที่ ทำงานอยู่ในแผนกศึกษาจังหวัดและห้องการศึกษาอำเภอ มีหน้าที่ติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงาน ของคณะกรรมการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสรุปรายงานให้แก่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องรับทราบ
5. **ผู้ทรงคุณวุฒิ** หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ที่ คณะกรรมการบริหารการศึกษาเห็นว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษา มีหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ให้แก่คณะกรรมการ และเป็นตัวแทนผู้ปกครองได้
6. **ผู้แทนผู้ใหญ่บ้าน** หมายถึง คณะกรรมการการปกครองที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ และได้รับ เลือกตั้งจากชุมชนเพื่อเข้าร่วมในคณะกรรมการเพื่อจัดการศึกษา
7. **ผู้แทนศิษย์เก่า** หมายถึง ผู้แทนสมาคมศิษย์เก่า ชมรมศิษย์เก่า หรือบุคคลที่เคยศึกษาอยู่ ในโรงเรียนนั้น ๆ โดยไม่จำเป็นต้องจบการศึกษาสูงสุดของโรงเรียนเท่านั้น หากแต่พิสูจน์ได้ว่า บุคคลดังกล่าวเคยเข้าเรียนในโรงเรียนนั้นก็ถือว่าเป็นศิษย์เก่าได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

ประกอบ कुमारักษ์ (2532, หน้า 8) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบความร่วมมือขององค์กร ชุมชน (คณะกรรมการการศึกษา) ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

1. คณะกรรมการศึกษายังปฏิบัติงานตามหน้าที่ และมีความพึงพอใจในผลงานของตนเอง ในระดับค่อนข้างมาก นับได้ว่าสอดคล้องกับผลการศึกษาของนักวิชาการทุกท่านที่ศึกษามาก่อนหน้านี้ทุกประการ เรื่องที่น่ายินดีประการหนึ่งก็คือ กรรมการการศึกษา กับ โรงเรียนมีความสัมพันธ์ ค่อนข้างดี เมื่อมีปัญหาหรือต้องการความช่วยเหลือประการใด มักจะให้ความช่วยเหลือกันเสมอมา เพียงแต่ระดับของการทุ่มเทในการให้ความช่วยเหลือยังอยู่ในระดับต่ำ เพราะกรรมการศึกษาเห็นว่า การดำเนินงาน โรงเรียนนั้นเป็นเรื่องของครูโดยเฉพาะ

2. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการศึกษาส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับการประชุมปรึกษา การทำงานร่วมกัน และการเกื้อกูลกันระหว่างกรรมการการศึกษากับทางโรงเรียน และอีกส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศึกษา นอกจากนี้ยังพบอีกว่าการปรึกษาหารือและการให้ความร่วมมือกันในการปฏิบัติงานนั้นขึ้นอยู่กับการที่กรรมการการศึกษามีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองด้วย

ไพโรจน์ พรหมมีเนตร (2534, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาด้านการปฏิบัติงานของกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่าการแสวงหาความช่วยเหลือ และความร่วมมือจากประชาชน หน่วยงาน และส่วนราชการของกรรมการการศึกษาเพื่อพัฒนาโรงเรียน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการจัดหารายได้เพื่อบำรุงการศึกษา และขอแรงงานจากชุมชนเพื่อพัฒนาอาคารสถานที่ การปรับปรุงบริเวณโรงเรียน

สุนทร ขอบทำดี (2526, บทคัดย่อ) ได้ศึกษายบทบาทของคณะกรรมการการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง พบว่าคณะกรรมการการศึกษาส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์โรงเรียน การประชุมผู้ปกครอง การประสานงานเพื่อการเผยแพร่ข่าวสารในชุมชน และขอความร่วมมือให้ผู้ปกครองมาเยี่ยมโรงเรียน โดยร่วมกิจกรรมของโรงเรียนด้านการให้บริการแก่ชุมชน นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการแสวงหาความช่วยเหลือจากชุมชนเพื่อปรับปรุงอาคารสถานที่สำหรับบริการชุมชน ในด้านการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนนั้น ชุมชนมีบทบาทในการขอความร่วมมือจากประชาชนเพื่อร่วมกิจกรรมในวันสำคัญของโรงเรียน ช่วยพัฒนาโรงเรียนด้วยแรงงาน และแสวงหาความช่วยเหลือแก่นักเรียนจากชุมชนโดยจัดอาหารกลางวัน ทูนการศึกษา ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น มีบทบาทในการแสวงหาความช่วยเหลือจากประชาชน เพื่อนำมาสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มโรงเรียนในการแข่งขันกีฬา งานวันเด็ก การเข้าค่ายพักแรม จัดตั้งกองทุน มูลนิธิเพื่อพัฒนาโรงเรียน ให้ข้อมูล และให้บริการแก่หน่วยงานอื่น ๆ ได้แก่ วัด สถานือนามัย และสภาตำบล

นริวรรณ พรหมชุม (2537, หน้า ก – ค) ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของกรรมการ การศึกษาประจำโรงเรียนในโครงการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทอยุธยา จังหวัด ขอนแก่น พบว่า ไม่มีตัวแทนจากชุมชนในคณะกรรมการการศึกษา เนื่องจากส่วนใหญ่ยังไม่มี ความพร้อมในด้านเศรษฐกิจและสังคม

ปัญหาในการมีส่วนร่วมของกรรมการการศึกษาส่วนใหญ่ คือ ขาดความรู้เกี่ยวกับงาน และบทบาทหน้าที่ของตนเอง ส่วนปัญหาของกรรมการศึกษาเกือบครึ่งหนึ่ง คือ ผู้บริหารโรงเรียน ไม่ให้โอกาสในการมีส่วนร่วม และขาดความร่วมมือจากประชาชนในการติดต่อประสานงาน

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540, หน้า 276 – 277) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่ เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลพบว่า คุณสมบัติของบุคคลมีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน อาทิเช่น ถ้ากรรมการส่วนใหญ่เป็นศิษย์เก่า ของโรงเรียน เป็นผู้นำชุมชน มีฐานะค่อนข้างดี เป็นคนรุ่นเดียวกัน มีความสนิทสนมคุ้นเคยกัน เป็นคนในท้องถิ่นเป็นบุตรหลานของผู้ที่เคยอุปการะโรงเรียน เป็นเครือญาติกัน เป็นผู้กล้าแสดง ความคิดเห็นอย่างอิสระ หรือเป็นเพศเดียวกัน ก็จะส่งผลให้คณะกรรมการกลุ่มนี้ มีความเป็น อันหนึ่งอันเดียวกัน ร่วมกันทำงานของโรงเรียนอย่างเข้มแข็ง แต่หากคณะกรรมการโรงเรียนเป็น เพศหญิงจะขาดมุมมองบางอย่างที่จะเป็นประโยชน์แก่นักเรียน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า หากผู้หญิง ส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นแม่บ้านหรือมีเวลว่างก็จะมีโอกาสทำประโยชน์ให้แก่โรงเรียนได้มากขึ้น

โรงเรียนมีการสร้างเครือข่าย และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการและที่ปรึกษาของโรงเรียน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการแต่งตั้งคณะกรรมการโรงเรียนที่กำหนดให้โรงเรียนแต่งตั้งกรรมการโรงเรียนได้ไม่เกิน 1 คน และแต่งตั้งกรรมการของโรงเรียนขึ้นมาอีก 1 ชุด เรียกว่า กรรมการที่ปรึกษาของโรงเรียน ซึ่งไม่มีการจำกัดจำนวน และจัดระบบให้เป็นเครือข่าย ครอบคลุมทั้งชุมชน ทำให้โรงเรียนสามารถ ติดต่อประสานงานกับชุมชนได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งช่วยให้โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากชุมชนมาก ขึ้น แต่อย่างไรก็ตามพบว่า โรงเรียนได้รับประโยชน์จากกรรมการที่ปรึกษาในด้านแหล่งเงิน และเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงไปสู่ชุมชนเพื่อการระดมทรัพยากรให้โรงเรียนเท่านั้น โดยไม่ได้ ใช้ความรู้หรือความสามารถอื่น ๆ ให้เป็นประโยชน์แก่โรงเรียนอย่างเต็มที่

วาด หนูมา (2540, หน้า 252-253) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยและกระบวนการที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิผลต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน : ศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณีโรงเรียนดีเด่นรางวัลพระราชทานในจังหวัดชัยนาท และอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า กรรมการศึกษาประจำโรงเรียนมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ มีการประชุมกรรมการการศึกษาปีละ 4-5 ครั้ง โรงเรียนเน้นการร่วมกิจกรรมทางศาสนากับชุมชน เพื่อรักษาความสัมพันธ์ที่ดี กรรมการการศึกษาและผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่มีความพร้อมที่จะเสียสละและอุทิศเวลาให้กับโรงเรียน มีความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนา เห็นความสำคัญของการศึกษาเล่าเรียนของนักเรียน

วราภรณ์ วงศ์ใหญ่ (2540, หน้า 123-33) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ ครูจะให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเกี่ยวกับชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และงานประเพณีต่างๆ ของชุมชนเป็นอย่างดี อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้นักเรียนที่เหมาะสมเข้ามาเป็นคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียน กรรมการศึกษามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางการศึกษา สามารถเสนอแนะและให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนได้ นอกจากนี้กรรมการการศึกษายังสามารถให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาด้านอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี มีการประชุมกรรมการการศึกษาและผู้ปกครองอย่างน้อยปีละ 2-3 ครั้ง

จุฬารัตน์ ดิสุคนธ์ (2537, หน้า 96) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานตามบทบาทของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการพบว่า กรรมการการศึกษาส่วนใหญ่ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้กับโรงเรียน ช่วยในการปรับปรุงซ่อมแซมโรงเรียน

สำหรับการแสวงหาความช่วยเหลือและความร่วมมือจากประชาชนนั้น เป็นการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ การส่งเสริมสุขภาพอนามัย การแจ้งความประพฤติของนักเรียนแก่โรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า บทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของคณะกรรมการบริหารการศึกษาส่วนใหญ่ได้แก่การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์โรงเรียน การประชุมผู้ปกครองการประสานงานเพื่อการเผยแพร่ในชุมชน การจัดหารายได้เพื่อการศึกษา

การขอแรงงานจากชุมชนเพื่อพัฒนาอาคารสถานที่ การจัดหาอาหารกลางวันและทุนการศึกษา ส่วนปัญหาที่พบก็คือตัวแทนจากชุมชนยังขาดความพร้อมในด้านเศรษฐกิจและสังคม ขาดความรู้เกี่ยวกับงานและหน้าที่ของตนเอง ผู้บริหารโรงเรียนไม่ให้โอกาสในการมีส่วนร่วมทำให้ขาดความร่วมมือจากประชาชนในการติดต่อประสานงาน

อรรถพร ผดุงศักดิ์ชัยกุล (2547) ทำการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดละโว้ของผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน และหัวหน้าหมวดวิชา พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามที่ตั้งโรงเรียน โดยรวมและทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมและด้านวิชาการ ไม่แตกต่างกัน เมื่อส่วนด้านการบริหารจัดการศึกษาแตกต่างกัน โดยโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางมีส่วนร่วมมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก สำหรับแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียนให้ข้อเสนอแนะไว้คือด้านบริหารจัดการศึกษา ให้ความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการการปฏิรูปการศึกษาแก่ชุมชน จัดกิจกรรมให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับโรงเรียน และให้บุคลากรในชุมชนมีความรู้เข้ามาเป็นคณะกรรมการโรงเรียน ด้านวิชาการ โรงเรียนต้องใกล้ชิดกับชุมชน ให้คนในชุมชนเข้ามาเป็นวิทยากรท้องถิ่น และจัดอบรมความรู้ทางด้านวิชาการแก่ชุมชน ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการศึกษา โรงเรียนควรจัดประชาสัมพันธ์และเชิญชวน ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการจัดหาทรัพยากรทางการศึกษา ผู้บริหารและบุคลากรโรงเรียนจะต้องสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและสร้างความศรัทธาเชื่อมั่นให้กับชุมชน

เอื้อจิต หงวนเสงี่ยม (2547) พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่จันทบุรีเขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และรายด้านตามการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้ง 5 ด้าน คือด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาและชุมชนอยู่ในระดับมาก ด้านการบริหารสถานศึกษา ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ด้านการทำงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และด้านการตั้งกองทุนการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ด้านการบริหารสถานศึกษา ด้านระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และด้านการทำงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แตกต่างกัน ส่วนด้านกองทุน

การศึกษา และด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน ไม่แตกต่างกัน
เมื่อจำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษา พบว่า ด้านการบริหารสถานศึกษา ด้านการระดมทรัพยากร
เพื่อการศึกษา ด้านการทำงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการตั้งกองทุนการศึกษา และ
ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ปนัดดา พุทธิพันธ์ (2548) ทำการวิจัยเรื่องความต้องการและการได้มีส่วนร่วมของ
ผู้ปกครองนักเรียนต่อการจัดการศึกษา โรงเรียนเทศบาลอินทปญญ จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า
ความต้องการและการได้มีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนต่อการจัดการศึกษา โรงเรียนเทศบาล
อินทปญญ จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามเพศ และ
วุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามเพศและ
วุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

เรวัตร ขำทอง (2548) ทำการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา
โรงเรียนในอำเภอบางปะกง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา พบว่า คณะกรรมการ
สถานศึกษาตามสถานภาพเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผู้แทนองค์กร
โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน เมื่อจำแนกตามสถานภาพ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างไม่มี
นัยสำคัญ

ประยูร จันทร์เชษ (2549) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ
ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนพัทธยาธุโรธัย สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา
เอกชน พบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการฯ เมื่อจำแนกตาม ช่วงชั้น วุฒิการศึกษา และอาชีพ
อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครองนักเรียนของ
คณะกรรมการเมื่อจำแนกตาม ช่วงชั้น มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วน
วุฒิการศึกษา และอาชีพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เพ็ญใจ เรื่องฤทธิ์ (2550) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของครู ในโรงเรียน
มัธยมศึกษาในอำเภอเมืองสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า
การการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของครู โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนก
ตามเพศแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบรายด้าน พบว่าครูเพศชายมีส่วนร่วม
ในการบริหารมากกว่าเพศหญิง และเมื่อจำแนกตามประสบการณ์ทำงานโดยรวมมีความแตกต่างกัน

อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สุมาศ เชนนันท์ (2550) ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชุมชน โรงเรียนเขาสมิงวิทยาคม “จงจินตฺรจรวงศ์อุปถัมภ์” สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราด พบว่า ความต้องการมีส่วนร่วมพัฒนาของชุมชน ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตาม สถานภาพ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สมาชิกเครือข่ายผู้ปกครองและตัวแทนองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สุวิทย์ สุวรรณมณี (2550) ทำการวิจัยเรื่อง ความต้องการการมีส่วนร่วมในการจัดการ การศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบเปรียบเทียบกับสถานภาพในรูปของผู้แทนกลุ่มต่าง ๆ พบว่า แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญ เมื่อจำแนกตามสถานที่ตั้งโรงเรียน พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ

อุดร บัวสูง (2550) ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอตาพะยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 พบว่า การมี ส่วนร่วมในการบริหารงานของคณะกรรมการสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยต่างประเทศ

เบเคอร์รา (Beccerra, 1974, p. 6887-A อ้างถึงใน พัทธกิจ จอมเมือง, 2541, หน้า 28 – 29) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทและความเข้าใจระหว่างผู้บริหารกับตัวแทนของชุมชนในการวินิจฉัย ปัญหา พบว่า การตัดสินใจปัญหาที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ผู้บริหารและตัวแทนของชุมชนจะต้อง ร่วมมือกันทุกฝ่าย มีการทำความเข้าใจตามบทบาทหน้าที่และนโยบายที่ตกลงกันได้ และ นอกจากนั้นยังพบอีกว่า ผู้บริหารต้องเข้าใจและสนใจเกี่ยวกับความแตกต่างของชุมชน อีกทั้ง พร้อมทั้งจะเข้าร่วมกับชุมชนได้ทุกโอกาส การมีทัศนคติที่พึงประสงค์ของแต่ละฝ่ายเป็นเรื่องสำคัญ ในการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการเข้าร่วมของชุมชน การตัดสินใจจะต้องมี การฝึกอบรมและเตรียมการก่อน ผู้บริหารจะต้องเป็นบุคคลที่ยอมรับตนเอง และไม่ควรวางผล การเข้าร่วมของชุมชนสูงเกินไป ซึ่งในกรณีนี้

เจนนิง (Jenning, 1980, p. 470 – A) ได้ศึกษาในรัฐอาร์โซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัย พบว่า มีกรรมการการศึกษาที่มีความรู้ด้านระบบการบริหารงานของโรงเรียนไม่เพียงพอ เช่นไม่มีความรู้เกี่ยวกับการบริหารการเงิน งบประมาณ และขาดเหตุผลที่ดีในการตัดสินใจ ซึ่งทำให้การประชุมกำหนดนโยบายไม่ประสบความสำเร็จ การจัดการศึกษาของท้องถิ่นไม่พัฒนาเท่าที่ควร

พอลลอซซี (Pallozzi, 1981, p. 42) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบของชุมชนที่มีผลต่อการตัดสินใจของโรงเรียนท้องถิ่นในมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยสอบถามจากคณะกรรมการการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่ใช้ในการจัดการศึกษาควรขยายออกไปเป็นรูปแบบของชุมชนเมืองด้วย การจัดการศึกษาในโรงเรียนท้องถิ่นควรร่วมมือกันทั้งสองฝ่าย โรงเรียนไม่ควรยึดติดอยู่กับนโยบายมากนัก ส่วนฝ่ายชุมชนควรเสนอ นโยบาย ที่ตรงกับความสามารถของตน และสิ่งที่โรงเรียนควรคำนึงถึงคือ ความรับผิดชอบในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นและอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้ และการปฏิบัติจะต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

อเมนู-เทคา (Amenu-Tekaa, 1986 อ้างถึงใน เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2541, หน้า 185)

ได้วิจัยพัฒนาของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชาวอินเดียนแคนาดา พบว่า โครงการทางด้านการศึกษามีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในชุมชนที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในโครงการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา ที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน และสอดคล้องกับวัฒนธรรม เมื่อประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งในการจัดการศึกษา จะทำให้การศึกษาประสบความสำเร็จได้ ทั้งนี้ครูใหญ่หรือผู้บริหารจะต้องมีบทบาทในการช่วยส่งเสริมด้วย

แวนเกด (Wankhede, 2005, pp. 569 - 579 อ้างถึงใน <http://web.ebscohost.com>) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการกระจายอำนาจของการบริหารการศึกษาในเมืองเบงกอลตะวันตก (Bengal West) ประเทศอินเดีย โดยศึกษาการมีส่วนร่วมของกรรมการด้านการศึกษาที่ได้จัดตั้งโดยสมาชิกในหมู่บ้าน เพื่อทำหน้าที่ดูแลการจัดการของโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งได้รวบรวมข้อมูลใน 4 ด้านได้แก่ รูปแบบการจัดตั้ง โครงสร้างของการจัดการ การกระจายอำนาจ และหน้าที่ของกรรมการด้านการศึกษาของหมู่บ้าน พบว่าผลการศึกษาขัดแย้งกับความเป็นจริงบนพื้นฐานของสิ่งที่คณะกรรมการได้วางไว้

แม็คกีและซินเทีย (Mcghee & Cynthia, 2008 อ้างถึงใน <http://proquest.umi.com>)

ได้ศึกษาทัศนคติและความเชื่อของครูและผู้ปกครองเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม แล้วเปรียบเทียบความแตกต่าง พบว่า ครูและผู้ปกครองให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมด้านการศึกษาลักษณะคล้ายคลึงกัน ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวส่งผลให้เกิดการพัฒนาและสนับสนุนให้โครงการความร่วมมือของโรงเรียนและครอบครัวดำเนินต่อไป

จากการศึกษางานวิจัยสรุปว่า การจัดการศึกษาไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากกรรมการศึกษาดูความรู้ด้านการบริหาร การเงินงบประมาณและการตัดสินใจและรูปแบบที่ใช้ในการจัดการศึกษาควรร่วมมือกันทั้งฝ่ายโรงเรียนและชุมชนมีนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการทั้งสองฝ่ายให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยผู้บริหารต้องมีบทบาทในการส่งเสริมด้วยและมีการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับโรงเรียน นอกจากนี้ผลของการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า หากทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาด้วยความจริงใจและเต็มใจ จะทำให้ผลการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น